

ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛИСТИКИ
МОСКОВСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА
ИМЕНИ М. В. ЛОМОНОСОВА

СТИЛИСТИЧЕСКАЯ КОМИССИЯ
МЕЖДУНАРОДНОГО КОМИТЕТА СЛАВИСТОВ

ISSN 2312-9751

Ежегодный международный научный журнал

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СТИЛИСТИКИ

№ 8

Факультет журналистики
Московского государственного университета
имени М. В. Ломоносова

Москва 2022

METASTILISTIKA I METAPOETIKA SLOVENIJE: 1970–2020

Istraživanje se odnosi na razvoj slovenačke metastilistike (nauke o stilističkim pojavama) i metapoetike (discipline koja proučava poetiku – umjetničku strukturu teksta) u periodu od 1970. do 2020. Analiza se sastoji od tri dijela. U prvom se daje pregled istraživanja iz lingvostilistike, u drugom književne stilistike, a u trećem poetike. Kao centralne teme ističu se: stilska diferencijacija jezika, stilistika i njene vrste, stil i teorije o njemu, funkcionalni stil, «zvrst» i «zvrstnost», ekspresivnost, stilistički postupci, stilistički nivoi, književni stil, vrste poetičkih istraživanja. Posebnu boju ispitivanjima u Sloveniji dalo je aktivno i široko uključivanje studenata u naučnoistraživački proces (u obliku diplomskih, magistarskih i doktorskih radova).

Ključne riječi: metastilistika, metapoetika, stilistika, poetika, stilska diferencijacija, stil, funkcionalni stil, lingvostilistika, književna stilistika, lingvistika, teorija književnosti, Slovenija, 1970–2020

Бранко Тошовић

(Универзитет имени Карла и Франца в Граце, Австрија)

МЕТАСТИЛИСТИКА И МЕТАПОЭТИКА СЛОВЕНИИ: 1970–2020 ГГ.

Исследование относится к развитию словенской метастилистики (науки о стилистических явлениях) и метапоэтики (дисциплины, изучающей поэтику – художественную структуру текстов) в период с 1970 по 2020 гг. Анализ состоит из трех частей. В первой дается обзор исследований в области лингвистической стилистики, во второй – литературной стилистики и в третьей – поэтики. Центральными темами являются: стилистическая дифференциация языка, стилистика и ее виды, стиль и теории о нем, функциональный стиль, «zvrst» и «zvrstnost», экспрессивность, стилистические приемы, стилистические уровни, литературный стиль, виды поэтических исследований. Особую окраску исследованиям в Словении дает активное и широкое включение студентов в научно-исследовательский процесс (в виде дипломных, магистерских и докторских работ).

Ключевые слова: метастилистика, метапоэтика, стилистика, поэтика, стилевая дифференциация, стиль, функциональный стиль, лингвостилистика, литературная стилистика, лингвистика, теория литературы, Словения, 1970–2020.

Branko Tosovic
(University of Graz, Austria)

metastylistics and metapoetics OF SLOVENIA: 1970–2020

The research refers to the development of Slovenian metastylistics (science of stylistic phenomena) and metapoetics (a discipline that studies poetics – the artistic structure of texts) in the period from 1970 to 2020. The analysis consists of three parts. The first gives an overview of research in linguistic stylistics, the second literary stylistics, and the third poetics. The central themes are: stylistic differentiation of language, stylistics and its types, style and theories about it, functional style, «zvrst» and «zvrstnost», expressiveness, stylistic procedures, stylistic levels, literary style, types of poetic research. The active and wide involvement of students in the scientific research process (in the form of diploma, master's and doctoral theses) gave a special color to the examinations in Slovenia.

Key words: metastylistics, metapoetics, stylistics, poetics, style differentiation, style, functional style, linguostylistics, literary stylistics, linguistics, theory of literature, Slovenia, 1970–2020.

O Krajem XX i početkom XX vijeka slovenačka metastilistika i metapoetika dale su niz istraživanja o stilističkim i poetičkim pojavama, kategorijama, aspektima i pitanjima. Proučavanja lingvostilistike jednim su dijelom čisto stilistička, drugim su u funkciji govorne kulture, a trećim se prepliću sa sociolingvistikom. Iako se ograničeni broj stručnjaka bavi ovim pitanjima, ponekad se duboko zalazi u teorijske vode, često se naslanja na tradiciju i pokušava da razvije nešto svoje, originalno. Pri tome su izražava zainteresovanost da se prezentiraju rezultati stranih metastilističkih i metapoetičkih istraživanja te da se njihovi rezultati primjenjuju.

I. Lingvostilistički prostor

1. Od Antona Breznika (1881–1944) počinju slovenačka ispitivanja razuđenosti jezika (Breznik 1982). Među onim koji su prvi ili više pisali o stilistici izdvajaju se Jože Toporišič (1926–2014), Boris Urbančič (1913–1998), Breda Pogorelec (1928–2006), Tomo Korošec (1938–), Janez Dular (1943–), Silva Trdina (1905–1991), Anton Ocvirk (1907–1980), Hermina Jug-Kranjec (1938–2007), Tomo Korošec (1938–), Franc Zadravec (1925–2016) i dr.

2. Pitanjima stilske diferencijacije najviše se bavio Jože Toporišič.¹ On je uglavnom bio zaokupljen problemom funkcionalnostilske diferencijacije jezika kao jednog od tipova sveukupne razuđenosti jezika. Za vidove razgradnje jezika Toporišič upotrebljava termin *zvrst*,² kome u srpskom/hrvatskom jeziku odgovarala *vrsta* (iako i u slovenačkom postoji ova leksema) i *stil*. On odustaje od češkog termina *funkčni styl* (funkcionalni stil), jer mu je bliži slovenački *funkcijska zvrst*, koji se susreće još u Breznikovim raspravama o jeziku slovenačkih novinara i pripovjedača (Breznik 1982: 360).³ Toporišič razlikuje sljedeće tipove globalnog raslojavanja jezika: 1. socijalni (*socialne zvrsti*) – književni i neknjiževni jezik; 2. funkcionalni (*funkcijske zvrsti*) – jezik svakodnevnog sporazumijevanja (*praktično sporazumevalni*

jezik), stručni jezik (*strokovni jezik*), publicistički jezik (*publicistični jezik*), umjetnički jezik (*umetnostni jezik*), 3. transmisioni (*prenosniške zvrsti*) – razgovorni i pisani jezik, 4. vremenski (*časovne zvrsti*) – jezik prošlosti i jezik savremenosti, 5. mjerni (*mernostni zvrsti*) – vezani i nevezani jezik (Toporišič 1975).⁴ Svi se oni mogu posmatrati sa različitih stanovišta: ko stvara tekstove pojedinih stilova, kome su namijenjeni (ko je njihov adresat), koja je njihova uloga, koje strukturne karakteristike imaju, da li dolaze u govornoj ili pisanoj formi, imaju li vezani ili nevezani karakter, je li direktno artikuliraju objektivnost ili predstavljaju reprodukciju već artikulirane objektivnosti itd. Toporišič razlikuje kolektivni jezik (*zborni jezik*) i opšti razgovorni jezik (*splošni pogovorni jezik*). Poseban dio *Slovenske gramatike*⁵ Toporišič posvećuje funkcionalnim stilovima (*funkcijske zvrsti*). Oni bi se po njegovom mišljenju mogli nazvati i područnim, sektorskim jer se nalaze u službi različitih oblasti ljudske djelatnosti, npr. stručne, umjetničke, novinarske. On razlikuje grupu sastavljenu od praktičnog, stručnog, novinarskog i umjetničkog stila. U njihovom okviru može se govoriti i o podgrupama: npr. o praktičnom, poslovnom, naučno-popularnom, naučnom stilu, stilu u prozi, drami i poeziji.⁶

⁴ «Ločimo naslednje glavne snope zvrsti: 1. socialne: knjižni jezik (zborni in splošno- ali knjižnopo- govorni) in narečja (vaška in mestna) ter pokrajinski pogovorni jeziki. Spremljevalne socialne podzvrsti so še: t. i. interesne govorice: sleng, žargon, latovščina (S, Ž, L); starostne zvrsti: otroška, mladostniška, odrastlostna, starčevska (Ot, Ml, Od, St); spolnostni: moška, ženska (Mo, Že); vitalnostni: živa, papirna- ta (Ž, P); interesnozdržbena: družinska, dvoriščna, šolska, delovnostna, športna, rekreacijska (Dr, Dv, Šo, De, Šp, Re); izobrazbenostna: predšolska, osnov- nošolska, srednješolska, višješolska, univerzitetna (P, O, S, V, U); stanovska: kmečka, delavska, mestna, plemiška (K, D, M, P); stvarnostna: dejstvena, umi- selna (D, U).» (Toporišič 2000: 13).

⁵ Naslovi djela, nazivi tema i citati daju se u ana- lizi na slovenačkom jeziku.

⁶ «V glavnom ločimo štiri funkcijske zvrsti: praktičnosporazumevalno, strokovno, publicistič- no in umetnostno. V okviru teh štirih skupin lahko govorimo še o podskupinah: tako npr. v strokovni o (praktično)strokovni, poslovni, poljudnoznanstveni in znanstveni, v umetnostni pa o prozni, dramski in pesniški.» (Toporišič 2000: 28).

¹ Toporišič 1960, 1973, 1975, 1977^a, 1977^b, 1982, 1984, 1992.

² Sam termin *zvrst* i prije je upotrebljavan kao oznaka epike, lirike i drame.

³ U slovenistici se koristi i termin *zvrstnost* (Du- lar 1974^a, Dular 1974^b, Toporišič 1977^b, Zorman 2003 i dr.).

U nastavku Toporišič razmatra praktični jezik sporazumijevanja i stručne jezike. Poseban dio posvećuje publicističkom i umjetničkom jeziku. Autor ukazuje na to da se njegova podjela funkcionalnih vrsta bazira na slovenačkoj tradiciji (ima u vidu Antona Breznika) i da se upotpunjuje češkom teorijom.

3. Pod stilistikom Toporišič podrazumijeva nauku koja proučava (1) stilska sredstva jezika (jezička stilistika) ili stilske karakteristike tekstova, njihovu tekstualnu perceptivnu vrijednost (stilistika teksta), (2) funkcionalne stilove (*zvrsti*), tj. funkcionalnu stilistiku.⁷ Autor tumači slovenačku stilistiku kao (1) kompleks stilski obilježenih sredstava slovenačkog jezika na pojedinim jezičkim nivoima uz određenu konotaciju, pri čemu stilska vrijednost proizilazi iz pripadnosti jezičkog sredstva stilu (*zvrsti*), emocionalnoj grupi, učestalosti, uzrastu, normativnoj adekvatnosti, (2) tekstove (ili informaciju) sa stilskom vrijednošću, (3) konkretne stilske vrijednosti stilema u tekstovima.⁸

4. Pod stilom Toporišič ima u vidu više stvari: (a) upotrebu varijanti, sredstava bilo koga jezičkog nivoa, (b) vremenske, funkcionalne, društvene tipove jezika, (c) stalne oblike komunikacije, (d) strukturne karakteristike teksta, (e) izmjerljivost riječi, (f) stilske funkcije, (g) subjektivni ili objektivni ton. I sve to dovodi u vezu sa izborom kao obligatornim stilističkim obilježjem: *Gdje nema izbora, nema ni stila*. Korošec daje svoje viđenje stila i ističe da se ovaj termin koristi u svakodnevnoj komunikaciji u

više značenja i u mnogim relacijama te da ga ne treba miješati sa inventarom jezičkih sredstava (Korošec 1998: 7).⁹ Stil on shvata kao tehnički termin (ograničen na jezik, ali neumjetničke komunikacije), koji obuhvata sljedeće elemente: (a) stil kao pojava sadržan je u jezičkoj poruci, pa prema sosirovskoj dihotomiji spada u *parole*, odnosno u upotrebu jezika, a ne u jezik kao sistemu (*langue*), (b) stil kao kompleks svojstava jezičke poruke ostvaruje se izborom iz datih sredstava jezika kao sistema te se odražava na svim planovima teksta, (c) izbor je komponenta jezičke aktivnosti čija je svrha komunikacija (komunikacija), tako da izbor zavisi od jasno definisanog autorovog cilja opštenja, (d) stil se ne ispoljava nigdje drugo osim u rezultatu jezičke djelatnosti, u tekstu kao komunkatu, bilo u njegovoj pismeno-vizuelnoj, bilo u audio-vizuelnoj slici (ili u obje istovremeno), (e) u tekstu stil se manifestuje jedinstvenom organizacijom jezičkih elemenata, tako da je – pored sadržajnog i jezičko-sistemskog – jedan od konstitutivnih elemenata teksta, (f) stil funkcioniše u komunikaciji samo pod uslovom da pošiljalac i primalac raspolažu zajedničkim vrijednostima koda (Korošec 1998: 8). Korišec ističe da bi definicija stila koja pretenduje da obuhvati sve ove elemente bila prenapregnuta, glomazna i stoga

⁷ «Veda, ki raziskuje stilna sredstva bodisi jezika (stilistika jezika) bodisi stilne značilnosti besedil, razlaga njihovo iz besedila izhajajočo doživljajno vrednost (stilistika besedila). 2. Veda, ki proučuje funkcijske zvrsti (t. i. funkcijska stilistika).» (Toporišič 1992: 311).

⁸ «Sestav stilno zaznamovanih sredstev slovenskega jezika po posameznih jezikovnih ravlinah z določeno sozaznamovalnostjo (konotacija), npr. po SSKJ *dečla* 'narečno dekle', *deklica* 'ekspresivno dekle'. Na splošno stilna vrednost izhaja iz pripadnosti jezikovnega sredstva zvrsti, čustvenostni skupini, pogostnosti, starostni dobi, normativnostni ustreznosti. 2. Jezikoslovna besedila (ali informacije) o stilni vrednosti jezikovnih prvin: glavni vir o besedah je SSKJ, o drugih ravlinah jezikovne zgradbe pa Toporišičeve razprave v SR. 3. Razpravljenje o konkretni stilni vrednosti stilemov v besedilih v t. i. interpretacijah besedil.» (Toporišič 1992: 311–312).

⁹ «Besedo stil uporabljamo v vsakdanjem natančnem sporočanju v več pomenih in številnih ustaljenih zvezah. Veliko tega kaže SSKJ. Slovarska razlaga (ki seveda ni izčrpna definicija) ni omejena zgolj na jezikovni stil: *kar je določeno z izborom in uporabo izraznih, oblikovnih sredstev v posameznem delu ali več delih*. V tej razlagi je na mestu temeljne razlagalne besede zaimek *kar*, ta pa v slovenščini uvaja desni oziralni stavčni prilastek k samostalniškim zaimkom (*to, kar... vse, kar...*) in ima zato v slovarski razlagi izrazito abstraktno referenco. Prav to je pomembno za razumevanje tega najsplošnejšega pomena besede *stil* v slovenščini: v delu (recimo besedilu, sliki) je nekaj, to 'nekaj' pa določa izbor iz sredstev, torej ni sama beseda (sama barva) – potemtakem tudi ne inventar besed iz slovarja ali niz barv na slikarjevi paleti – ampak (formalno, abstraktno) načelo, kako so besede uporabljene, barve zložene v sliko. Slovarski *kar* bi za izčrpno analizo nadomestili z izrazom *načelo (izbora)*, to pa je blizu načinu uporabe in slednje spet razumemo kot razmerje med tem, kar je v besedilu (sliki) z izborom uporabljeno, in tem, kar ni bilo (izbrano, uporabljeno), pa bi bilo lahko.» (Korošec 1998: 7).

beskorisna pa mu se čini da se treba zadovoljiti definicijom koja odgovara suštini, npr. da je stil jedan od principa strukturiranja teksta (poziva se na Hausenblas 1996: 58), da je stil tipičan izbor jezičkih elemenata u tekstu (*Slovar slovenskega knjižnega jezika*) ili da je to jedan od elemenata koji je u prvom planu naše pažnje kada se bavimo pojedinim jezičkim sredstvom. Stil Korošec ne shvata usko kao većina zapadnih stilista koji imaju u vidu prvenstveno individualni, autorski stil jer bi to značilo da je jezik ograničen na jednog autora, a nerazumljiv za druge – ovo, smatra Korošec, jednostavno ne može biti stil, pošto je jedan od njegovih determinirajućih elemenata postojanje zajedničkog stilskog koda (koji ima i pošiljalac i primalac). Međutim, slabija jasnoća i ograničenost autorskog stila dovele su u sumnju da nešto poput stila uopšte može biti nešto posebno. Dva najveća dijela Korošćeve knjige posvećena su analizi naslova (Korošec 1998: 43–160) i suštini izvještavanja (Korošec 1998: 161–344). Na relaciji razlikovanja stilistike jezika i stilistike govora Boris Urbančič razmatra jezičke stilove (Urbančič 1965). Jože Toporišič se bavio problemima nazvanim «stilne negode» (Toporišič 1980/1981).

5. Posebnu boju slovenačkih istraživanja dalo je uvođenje pojma *zvrst i zvrstnost*. Kategorija zvrstnosti tumačena je u različitim aspektima: zvrstnost slovenskega jezika¹⁰ (Dular 1974^a), stilnost in zvrstnost (Toporišič 2008), pogled na popolne sinonime skrozi prizmo zvrstnosti (Zorman 2003), pojmovanja in poimenovanja za pojave zvrstnosti slovenskega jezika (Toporišič 1977^b), zvrstnost slovenskega publicističnega jezika (Dular 1974^b), zvrstna pripadnost prvin v publicističnih besedilih (Dular 1975), razslojenost slovenskega besedišča (Korošec 1974), značilnosti publicistične funkcijske zvrsti na primerih izbranih novinarskih besedil iz časopisa *Gazeta Wyborcza* (Nemc 2010). Postoje i radovi o odnosu stila i novinarskog skandala (Kalin Golob 2003).

6. Neke analize tiču se ekspresije, ekspresivnosti i njenih različitih aspekata: funkcija ekspresivnih jezikovnih sredstev v medijih (Kržišnik 2001), expressive Personenbezeichnungen (Lalić 2012), jezikovni slog v Potrčevi kratki

prozi (Rantaša 2006), samostalniška leksika z ekspresivnimi kvalifikatorji v *Slovarju novejšega besedja* (Stramljič Breznik 2015), ekspresivne oz. čustvenostne oznake v slovarstvu (Žele 1993), ekspresivno izražanje v zgodovinopisju Antona Krempla (Ulčnik 2021). Jože Toporišič (kao u srpskohrvatskoj lingvostilistici) koristi *stilem* u značenju 'stilski obilježeno jezičko sredstvo na bilo kojoj ravni' – nešto zastarjelo, dijalektalno, tekstualno, nešto što je glasovna orkestracija, metar, rima, ironija, red riječi i sl.¹¹ Ali on uvođi novinu time što razlikuje *stilizem* i to u dva značenja: (1) bilo koje stilsko sredstvo, ali ne s obzirom na njegovu distinktivnu vrijednost u odnosu na druga takva stilska sredstva. 2. stilska varijanta.¹² U sistemu stilističkih postupaka jedan je obrađen u posebnom radu: stilizacija (Unuk 2013). Značajan predmet slovenačke književne stilistike čine tropi, prije svega metafora. Radovima o njoj ističe se Božidar Kante, prije svega doktorskom disertacijom *Metafora in kontekst v filozofiji jezika in duha* (1995), monografijom *Metafora in kontekst* (1995), zbornikom *Kaj je metafora?* (1998) i nizom radova (npr. Kante 1997, 2001). O metafori u književnim djelima dosta je pisala Jožica Čeh Steger (1999, 2001, 2002, 2005, 2006^a, 2006^b i dr.). Tu su i studije Benčin 2012, Bombač 2021, Bratož 2009, Fijavž 2017, Jereb 2010, Kavčnik Kolar 2001, Kerec 1998, Klopčič 2014, Konečnik 2018, Kržišnik 2011, Pipan 2018, Radkovič 2021, Ribič 2020, Rodošek 2003, Snoj 2009, Stramljič Breznik 2003, Štefančič 2016, Tonin 2021, Trpin 2013 i dr. Ironija kao retoričko i tekstualno stilističko sredstvo razmotrena je u radu: Jereb

¹¹ «Stilno zaznamovano, tj. od nevtralnega posebno sredstvo jezika, s katere koli njegove ravnine: [seja] nam. [seja] je zastarevajoče, rod. *sinu* nam. *sina* starinsko, *dečva* nam. *dekle* narečno, *čakati mame* nam. *čakati (na) mamo* zastarelo, *Tacitus* nam. *Tacit* izobrazbeno značilno, *verbum* nam. *glagol* zahodno-evropsko prevzeto nam. domače. Stilemi so lahko tudi le besedilni, prim. glasovna orkestracija (*Dom zamajal je svoj veliki zvon; Na tleh leže slovenstva stebri stari*), mera in rima (*So strune zapele, / zabrenkal je bas, / so fantje prijeli j dekleta čez pas*), ironija (*Ti velikan si pa res junak, ko se spravljaš nad tak drobiž*), besedni red [...]» (Toporišič 1992: 311).

¹² «Katero koli stilno sredstvo, vendar ne z ozirom na njegovo razločevalno vrednost nasproti drugim takim stilnim sredstvom. 2. Varianta stilema.» (Toporišič 1992: 312).

¹⁰ U nastavku dajemo u originalu slovenačke izraze i termine, a njihove prevode izostavljamo zbog ekonomičnosti prostora.

2002. Tomo Korošec dio knjige *Stilistika slovenskega poročevalstva* posvećuje suštinskom stilističkom postupku – aktualizaciji i to u kontekstu automatizacije (Korošec 1998: 13–33), o kojoj su dosta govorili ruski formalisti. Automatizacija predstavlja za njega uspostavljanje individualnih jezičkih sredstava sa ciljem da postanu uobičajena za obavljanje određenog zadatka i da budu konsolidovana u konvenciji između pošiljaoca i primaoca. Aktualizacija označava novu, svježiju, posebnu, neobičnu upotrebu jezičkih sredstava za postizanje posebnog efekta (Korošec 1998: 15). Polaznu tačku (prvi stepen) aktualizacije čini nulta stilska vrijednost (stilska neizdiferenciranost jezičkog sredstva), na drugom i trećem stepenu se automatizovano jezičko sredstvo aktualizuje prenošenjem u neki drugi funkcionalni stil sa ciljem da se skrene pažnja. Ono što dolazi u procesu automatizacije za Korošca predstavlja *automatizam*, a ono što nastaje aktualizacijom *aktuelizam* (Korošec 1998: 16). Suštinu opozicije između automatizama i aktualizama autor vidi u tome da je automatizam predodređen za upotrebu više puta, a aktuelizam za jednokratnu upotrebu, pri čemu se automatizam dosljedno primjenjuje bez izuzetka (jezičko sredstvo koje se koristi samo jednom ne može se smatrati automatizmom), dok se aktuelizam može ponoviti više puta, ali čak i potpuno automatizovan ne može uticati na prirodu aktuelizma.¹³ U monografiji se razmatraju teorijske postavke, navode osnovni stavovi iz teorije govornih činova, teorije lingvističke pragmatike, teorije konverzacije i dr. Centralni dio knjige predstavlja analiza konkretne građe.

7. O fonostilistici slovenačkog jezika pisao je Jože Toporišič. Jedna od njegovih tema glasila je: stilna vrednost glasovnih, prozodijskih (pravo) pisanih, morfemskih in naglasnih variant sloven-

skega knjižnega jezika (Toporišič 1973). Radova iz morfostilistike nema mnogo. Jedan je od njih imao kao temu: stilnost oblikoslovnih kategorij slovenskega knjižnega jezika (Toporišič 1974). U tumačenju semantičke stilistike izdvajaju se radovi posvećeni sljedećim pitanjima: semantika umetnostnega besedila (Jug-Kranjec 1987), besedni pomen in njegova stilistika (Vidovič-Muha1986^a), pomenski preplet glagolov *imeti* in *biti* – njuna jezikovnosistemska stilistika (Vidovič-Muha1986^b). Sintakstička stilistika predstavljena je radovima na temu stilistika skladenjskih pojavov (Toporišič 1976), pomenski in stilni vlogi besednega reda pri oblikovanju sporočilne perspektive povedi (Jug-Kranjec 1981) i sl. Tu je i interpunkcijska stilistika koja ukazuje na to kada je svrsishodnije upotrijebiti zapetu, tačku, zarez i sl. (npr. na pojedinim mjestima složene rečenice), kada je prikladnija tačka ili zarez, zarez ili dvotačka, kako obilježavati doslovni citat, kada upotrebljavati različite vrste zagrada itd.¹⁴

8. Za slovenačku funkcionalnu stilistiku (i šire) značajni su prilozi Brede Pogorelec (Pogorelec 1965, 1979, 1981/82, 2011), Borisa Urbančiča koji je prvi u slovenačkoj lingvistici preuzeo češku podjelu funkcionalnih stilova i razlikovao umjetnički, naučni, poslovni, publicistički i konverzacijski (Urbančič 1976), Mojce Smolej (Smolej 2011) i dr. U nekim se radovima ne govori o pojedinim funkcionalnim stilovima, već o širim tipovima razgradnje jezika kao što se javna upotreba jezika: slovenščina v javni rabi (Jogan/Pogorelec 1975/76), stručni jezik: pomen dela slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja za oblikovanje slovenskega strokovnega izrazja in stilistike strokovnih besedil (Novak 2007), stilistika neumjetničkih tekstova: stilistika neumetnostnega besedila – stičišče jezikovnega sistema in pragmatike (Križaj 1994). U slovenačkoj metastilistici dominantan je jedan stil – publicistički. Tomo Korošec je dao veliki doprinos slovenačkoj stilistici doktorskom disertacijom

¹³ «Bistvo nasprotja med avtomatizmi in aktuelizmi je torej v tem, da je avtomatizem pripravljen za uporabo več kot enkrat, aktuelizem pa za enkratno uporabo, pri čemer velja določilo za avtomatizem dosledno brez izjeme (saj jezikovnega sredstva, ki je uporabljeno samo enkrat, ne moremo šteti za avtomatizem), dejstvo, da se za enkratno rabo namenjeni aktuelizem lahko ponovi večkrat in se – kot je znano – celo povsem avtomatizira, pa ne more vplivati na naravo aktuelizma, npr. zveza *zelena, rdeča luč* v pomenu *privolitev, nepvolitev v kaj*» (Korošec 1998: 16).

¹⁴ «Nauk o izbirnih možnostih ločil, npr. na določenih mestih zapletenozloženih povedi, kdaj je primernejša vejica, ili od jedne rečenice napraviti dvije i za to koristiti određeni interpunkcijski znak. podpičje (ali pa je iz ene povedi bolje napraviti dve in torej uporabljati končno ločilo, navadno piko). Take izbire so še med vejico in dvopičjem, pri zaznamovanju dobesednega navedka v premem, uporaba raznih vrst oklepajev ipd.» (Toporišič 1992: 203).

o novinarskom stilu (Korošec 1976) i knjigom o stilu izvještavanja (Korošec 1998). U njegovu monografiju *Stilistika slovenskega poročevalstva* (1998) inkludirane su četiri cjeline: (a) veći dio disertacije odbranjene 1976. godine, (b) proučavanja u okviru Istraživačkog instituta Fakulteta društvenih nauka u Ljubljani, (c) predavanja iz predmeta «Stilistika izvještavanja» na tome fakultetu i (d) tekstovi koji su najvećim dijelom objavljeni u časopisu *Slavistična revija*. To je prva slovenačka publikacija o stilu izvještavanja kao dijelu publicističkog stila. Iako ona pokazuje izvjesnu istraživačku sistematičnost (od oblika i riječi do tekstova), data tema je daleko od toga da se može obrađivati kao cjelina (Korošec 1998: 6). U valorizaciji tumačenja publicističkog stila J. Toporišića Korošec ističe da se ovaj autor u početku više ograničio na pojam stila nego na autorske karakteristike te nije upotrijebio riječ *stil* onako kako ga koristi češka teorija, npr. *publicistički funkcionalni stil* (Korošec 1998: 9). Korošec konstatuje da Toporišiću *publicistički funkcionalni stil* i *publicistički jezik* znače isto te dodaje: «Pošto u Toporišićevoj *Enciklopediji slovenskog jezika* funkcionalni stil 'predstavlja samo pokazatelj funkcionalnog tipa jezika, sinonimija je proširena još jednom nominacijom tako što je *zvrsti* u jeziku dodat *stil*, što nije dobro» (Korošec 1998: 9). Korošcu posebno bode oči Toporišićevo uvođenje izraza *publicistički jezik*, jer se time (neterminološkim značenjem riječi *jezik*) zamagljuje nužna oštra diferencijacija između jezika kao sistema izražajnih sredstava i stila kao načina upotrebe ovih sredstava. Janez Dular je dao doprinos radovima o publicističkom, odnosno novinarskom stilu (Dular 1971/1972, 1974^a, 1974^b). Slovenačke autore najviše su privlačili novinski naslovi, koji su razmatrani sa više aspekata: časopisni nadnaslovi v sodobnih slovenskih dnevnikih (Korošec 1990^a), časopisni naslovi glede na ločila (k stilni vlogi ločil v časopisnih naslovih dnevnika *Delo*) – Korošec 1991^b, izpustni časopisni naslovi (Korošec 1990^b), jezikovnostilne značilnosti prispevkov o smrti Josipa Broza Tita na naslovnih straneh časnika *Delo* (Bajec 2011), objektivnost novinarskega sporočanja in stilistika poročevalstva: časopisni naslovi v slovenskem dnevniškem poročevalstvu v obdobju med 28.6. in 9.7. 1991 (Lorenčič 1993), obnovitve v časopisnih naslovih (Korošec 1978), primerjava lastnosti naslovov v *Guardianu* in

Delu (Stopinšek 2014), stilistika naslovov na naslovnih slovenske izdaje revije *Cosmopolitan* (Taljan 2019), tipologija in stilistika časopisnih naslovov v luči usmerjenosti listov k različnim kategorijam bralcev na primeru *Gospodarskega vestnika* (Kukovica 1989), tipologija časopisnih naslovov (Korošec 1977^a), tipologija in stilistika naslovov agencijskih novic *Dela* in *Dnevnika* v luči usmerjenosti obeh časopisov k različnim kategorijam naslovnikov (Ačkun 1981), tipologija in stilistika naslovov presojevalnih besedil v *Corriere della sera* in *Delu* (Marinič 2010), zastrti časopisni naslovi (Korošec 1987/1988), eine stilistische und textlinguistische Analyse von Schlagzeilen in den österreichischen Tageszeitungen *Kurier* und *Kronen Zeitung* anhand der Textsorten *Meldung* und *Bericht* (Nemec 2010). Druga značajnija skupina odnosi se na problem izvještavanja, o čemu su najviše pisali Tomo Korošec i Monika Karen Golob: vzorci poročevalskih stopenj (Korošec 1991^a), «danes» in «jutri» v poročevalskih besedilih (Korošec 1993), stil in stilistika slovenskega poročevalstva (Korošec 1994), stilistika slovenskega poročevalstva (Korošec 1998), jezikovno-stilni razvoj v slovenskih poročevalnih besedilih do začetka 20. stoletja (Kalin Golob 1998), korenine slovenskega poročevalnega stila (Kalin Golob 2003). Jedan dio analiza tiče se novinskog stila / jezika / teksta i novinske poruke: poglavja iz strukturalne analize slovenskega časopisnega stila (Korošec 1976), slovenski časnikarski jezik (Dular 1971/1972), besedilni nastop: k tipologiji začetkov časopisnih besedil (Korošec 1988), k besedilni soveznosti časopisnega sporočila (Korošec 1986^b), odnosno publicističkog jezika: Levstikov publicistični jezik (Korošec 1981^b). Postoji niz radova posvećenih izvještavanju putem radija: jezikovno-stilna in naglasna podoba osrednje informativne oddaje na Radiu Krka (Krnc 2008), jezikovnostilne značilnosti radijskega športnega prenosa (Kandare 2015), stilistični in pragmatični prvine radijskega poročevalstva (Korošec 1986^c), primerjava značilnosti spontanega in branega govora na komercialnih radijskih postajah in javnem servisu (Skrivarnik 2011), slovenščina v tuji radijski propagandi (Korošec 1984), a takođe žanru vijesti: zgradba časopisne novice in naznanila (Korošec 1979), dogodek in ves; k teoriji časopisne vesti in jezikovnostilističnim analizi poročevalskih žanrov (Korošec 1986^a),

novica (Košir 1981), stilistika agencijskih vesti na primeru poročanja Slovenske tiskovne agencije (Luzar 2018). Manje ima studija o žanrovima kao što je intervju: besedilnost «vprašanja» v intervjujskem dvogovoru (Korošec 1989), opredelitev novinarskega časopisnega žanra intervju (Košir 1986), intervju (Košir 1987), kolumna: jezikovnostilistična analiza kolumn *Mladine* (Pišot 2017), jezikovnostilistična analiza kolumn Marka Crnkoviča (Šegula 2012), oglas: stilistika radijskih oglasov (Holc 2015), stilistične funkcije večpomenskosti v nemških oglaševalskih besedilih (Škerlavaj 2014). Kao druge teme dolaze automatizacija i aktualizacija: pogledi na avtomatizaciju in aktualizaciju (Korošec 1977^b), crna hronika: stilistična in jezikovna podoba črne kronike v časnikih *Delo* in *Večer* (Toman 2005), dnevna štampa: citatna sklicevalnost v poročevalnih besedilih slovenskega dnevnega tiska (Bec 2016), dnevnik: nove besede v časopisnih žanrih dnevnika Korošec 1976^a), istraživačko novinarstvo: preiskovalno novinarstvo – stilne izbire preiskovalnih zgodbi (Prezelj 2016), muška revija: jezikovni stil v muških revijah – primer FHM, Men's health in *Playboy* (Perinčič 2009), kriminalna hronika: o poročevalskom stilemu za nedokazano kaznivo dejanje (Korošec 1982/1983), neologizmi: tipološke značilnosti novih besed v publicističnem jeziku (Bokal 1993), odnos novinske poruke i slike: besediloslovna tipologija razmerij med časopisnim sporočilom in sliko (Korošec 1982), poruka: skupni sporočanski krog (Korošec 1992), saopštenje za javnost: sporočila za javnost – besedilna vrsta in stil (Švigelj 2016), senzacionalizam: med novinarskim stilom ine toke – senzacionalizem brez meje (Kalin Golob / Poler Kovačič 2005), teletext: besediloslovni in stilistični vidiki teleteksta (Uršič 1990), funkcija ekspresivnih jezikovnih sredstev v medijih (Kržišnik 2001) i sl.

9. Koristan materijal za analizu razgovornog donosi široko (nestilistički) zasnovana monografija Mire Krajnc Ivič (1973–) *Razgovor kot vrsta komunikacijskega stika* (Krajnc Ivič 2009). U njoj se prezentiraju dometi autoričinih istraživanja u posljednjih deset godina (osnovni objekat studije predstavlja jezik u komunikaciji), što je diktiralo proširenje klasičnog lingvističkog pristupa na oblast interdisciplinarnosti, jer osnovni tekstualni pristup uključuje i pristup sa aspekta teorije govornih činova, sociolingvisti-

ke, psiholingvistike, komunikologije i retorike. Takvo tumačenje dugo je bilo zanemareno u domaćoj lingvistici (ali i drugdje u svijetu) pošto je tražilo udaljavanje od Sosirove pouzdane dihotomije *la langue – la parol*. Ovom knjigom dobiven je vrijedan autentični materijal za analizu na osnovu obimnog materijala. Autorka je osvijetlila raznovrsne pojave, još nepotpuno sistematizovane, i razmotrila njihovu pojmovnu raznolikost i imenovanje.¹⁵ U drugim analizama Mira Krajnc Ivič razmatra razgovor kao formu komunikacijskog kontakta – razgovor kot vrsta komunikacijskega stika (Ivič Mira Krajnc 2009), Breda Pogorelec istražuje pitanja govornog jezika – vprašanja govorenog jezika (Pogorelec 1965), Jože Toporišič osvjetljava položaj slovenač-

¹⁵ To je skraćena ocjena ove knjige od strane Toma Korošca koja glasi: «V monografiji avtorica predstavlja dosežke svojih raziskov iz obdobja zadnjih desetih let, obdobja, v katerem se je z raspravami v domači jezikoslovni literaturi že uveljavila kot ugledna in o zadevni problematiki podkovana avtorica. Izhodiščno področje njenih raziskav je sicer jezik v komunikacijskem vendar to narekuje širitev klasičnega jezikoslovnega pristopa na področja interdisciplinarnosti, saj poleg izhodiščnega besediloslovnega pristopa z njim vključuje tudi pristop iz vidiki teorije govornih dejanj, sociolingvistike, psiholingvistike, jezikovne pragmatike, komunikologije in retorike. Tak pristop, docela upravičeno osumljen prevelike entropičnosti pojavov brez možnosti odkritja sistemkega temeljišča, je bil doslej v domačem jezikoslovju (a tudi drugod po svetu) dolgo zapostavljen, ker se je moral odmakniti od varne saussurjeve dihotomije 'la langue – la parol', ki je polovico prejšnjega stoletja i vodila jezikoslovni napredek, a hkrati že nakazovala prestop k upoštevanju zahteve o 'lingvistiki la parol', parolnega jezikoslovja. Že prvo branje te knjige (ki je za jezikoslovnega poznavalca prava poslastica) prinese bralcu vsaj dve težišni značilnosti. Prva je pridobitev dragocenega avtentičnega gradiva za analizo. Dokler ga ni, je jezikoslovna obravnava zgolj tipanje v smeri zanesljivih analitičnih rezultatov. Druga značilnost pa so vredni dosežki iz razbora tega obsežnega gradiva. Pestrost pojavov, še ne docela sistematiziranih, je avtorica zajela in bila takoj prisiljena urediti njihovo pojmovno pestrost ter vzpostaviti določen poimenovalni red, npr. glede rabe besed pogovori razgovor, pogovarjanje, kramljanje, ki jih je avtorica glede na gradivo terminologizirala ali izluščene pojmovne razlike na novo poimenovala, npr. širšeinteresni, ožjeinteresni dvogovor. Tako je avtorica rezultate svojih raziskav naredila uporabne za praktične (učne) namene.» (Krajnc Ivič 2009: 309).

kog jezika među oblicima raslojavanja – položaj slovenskega pogovornega jezika med jezikovnim zvrstmi (Toporišič 1973), a Martin Buber ističe u prvi plan princip dijaloга (Buber 1982).

10. Od novijih istraživanja naučnog stila treba spomenuti magistarski rad Vojka Gorjanca (1969–): *Besediloslovni vidiki slovenskega znanstvenega jezika* (Gorjanc 1998) i studiju Ane Vidovič Muhe *Tipološki pregled nekaterih vplivov na slovenski znanstveni jezik* (Vidovič-Muha 1986°).

11. O administrativnom stilu nema mnogo radova: stilistika besedil v zaporih za prestajanje kazni zavora (Bračko 2005), stilistika besedil v upravni enoti (Černuta 2003), stilistika besedil v podjetništvu (Petrovič 2004), stilistika besedil in komuniciranje na pošti (Šilar 2005).

12. Rijetke su analize istorijskog karaktera tipa: diahrona in sinhrona stilistika slovenskega jezika – zaključno poročilo o rezultatih opravljenega znanstveno-raziskovalnega dela na području temeljnega raziskovanja (Pogorelec 1996).

13. Slovenački istraživači obratili su pažnju na pojavu novih oblika opštenja u internetu i time dali doprinos tumačenju jezika i stila mrežne komunikacije, internet-lingvistici i internet-stilistici. Miha Javornik (1960–) postavlja pitanje da li je internet početak nečeg novog ili ponavljanje starog, tačnije postavlja pitanje o odnosu knjige i interneta kao komunikacionog medija koji će presudno obilježiti komunikaciju u XXI vijeku (Javornik 1998). On posebnu pažnju posvećuje karakteristikama internet interakcije koja pojedincu daje novu mogućnost da izgradi sopstveni identitet. U procjeni novog oblika komunikacije autor se oslanja na teorijske postavke Mihaila Bahtina (njegove ideje o heterolognosti, karnevalizaciji, marginalnosti oživljavaju na poseban način u komunikaciji koju određuje internet).¹⁶ Jedan od radova iz ove oblasti napisala je Urška Jarnovič: *Sms-ov glase seže v deveto*

vas (Jarnovič 2006). Autorka tvrdi da poruke ili tekstualne poruke zavise od prostornih ograničenja mobilnog telefona te da su proizvod savremenog potrošačkog društva. Anketa o načinima i učestalosti korišćenja SMS-a sprovedena među studentima više odsjeka Filozofskog fakulteta u Ljubljani pokazala je da oni dosta često razmjenjuju kratke poruke u različitim situacijama i da se one uglavnom doživljavaju kao privatni oblik komunikacije u kome književni jezik više nema značajnu ulogu. Sadržaj poruke je u prvom planu, a forma je podređena znakovnom obimu jedne kratke poruke uz pomoć raznih skraćenica i redukcija.¹⁷ U radu *Jezik v elektronskih medijih* Sinoma Kranjc ističe da u taj jezik sve više prodiru govorne forme (Kranjc 2003). Ona posebnu pažnju posvećuje internetskom ćaskanju (*medmrežni klepet*). Korisne su analize drugih tema: sodobna slovenska literatura in elektronski viri (Hladnik 2006), spletna besedila in jezik na spletu: primer blogov in wikipedije v slovenščini (Michelizza 2015), jezik v operacijskem sistemu Windows: pragmatična učinkovitost in stilna oblikovanost (Verdonik 2000). Razmotrene su i druge teme iz oblasti mrežne komunikacije, internet-lingvistike i internet-stilistike: die verschiedenen Stil- und Textfunktionen von Emoticons in Twitter-Beiträgen (Vogrin 2017), nadomestki neverbalnega v besedilni komunikaciji na spletu (Bukovnik 2013), primerjava rabe ekspresivnih ločil v tvitih slovenskih uporabnikov in uporabnic (Osrajnik/Fišer/Popič-www), Stilanalyse ausgewählter deutscher und slowenischer politischer Blogs (Koštomaj 2009), stilizacija oglasnih sloganov v masovnem mediju: prispevek na konferenci (Unuk 2018).

U slovenačkoj metastilistici nije zaživio pojam praktične stilistike, koja, po mišljenju Joža Toporišića (1) proučava neumjetničke

¹⁶ «Razprava odpira vprašanje o odnosu med knjigo in internetom kot komunikacijskim medijem, ki bo odločilno zaznamoval sporazumevanje v 21. stoletju. Posebna pozornost velja značilnostim internetske interakcije (IRC, MUD), ki daje posamezniku novo možnost za izgradnjo lastne identitete. Pri presojanju nove oblike komunikacije se razprava opira na teoretska izhodišča, ki jih je postavil ruski antropolog Mihail Bahtin. Njegove ideje o heteroglosiji, karnevalizaciji, marginalnosti zaživijo na poseben način v komunikaciji, ki jo determinira internet» (Javornik 1998: 141).

¹⁷ «Kratka sporočila ali sms-i so besedila, ki so odvisna od prostorskih omejitev mobilnega telefona in so produkt sodobne potrošniške družbe. Anketa o načinima in pogostosti uporabe sms-ov. izvedena med študenti različnih oddelkov Filozofske fakultete, je pokazala, da študentje kratka sporočila v različnih situacijah dokaj pogosto uporabljajo in da kratka sporočila većinoma dojemajo kot zasebno obliko komunikacije, pri kateri knjižni jezik ne igra već pomembne vloge. V ospredju je vsebina sporočila, oblika pa se s pomočjo različnih krajšav in redukcij podreja znakovnemu obsegu enega kratkega sporočila.» (Jarnovič 2006: 215).

tekstove i utvrđuje njihove pozitivne i negativne karakteristike u okviru pojedinih stilova i tekstualnih tipova; 2. predstavlja nauku o tome kojim jezičkim sredstvima i karakteristikama treba dati prednost u pojedinim neumjetničkim tekstovima i njihovim stilovima, a koje treba izbjegavati (Toporišić 1992: 202).

II. Književnostilistički prostor

14. Širi pregled stranih pogleda na književnu stilistiku daje Marko Juvan (1960–). On koristi termin književnonaučna *stilistika* (*literarnovedna stilistika*), o njoj govori na više mjesta (Juvan 2006) i ističe da su joj zamjerali tri stvari: (a) zavisnost od tradicije ekspresivne estetike i pogrešno shvaćanje pisca kao isključivog izvora, vlasnika i nadzornika značenja književnosti; osim toga, stilistika je budila sumnje i svojim obuhvaćanjem «klasično-romantičarskog organicizma», (b) tumačenje stila kao ukrasa umjetničkog djela, (c) stanovište kojim je umjetnost zajedno s njenom upotrebom jezika «iluzorno» izuzimana iz drugih komunikacija, jer u njoj prevladava estetska funkcija, čisto duhovno uživanje uz jezičke postupke, oslobođene bilo kakvog praktičnog efekta.¹⁸ Ovaj slovenački istraživač nudi jedno od najoriginalnijih tumačenja književnog stila u šestom poglavlju «Tekst i stil» [«Besedilo in stil»] knjige *Literarna veda v rekonstrukciji* (Juvan 2006: 138–157). Autor ukazuje na «uspon i pad» teorije stila te zaključuje da sudbina pojma «stil» predstavlja metonimiju za promjenu moderne nauke o književnosti¹⁹ (Juvan 2006: 138). Juvan konstatuje da je taj pojam pomogao da se uzročna logika pozitivizma (pitanje «Zašto») promijeni u glavno

¹⁸ «Literarnovedni stilistiki so očitali odvisnost od izročila ekspresivne estetike in zmotno dojemanje pisatelja kot izključnega izvora, lastnika in nadzornika pomenov besedne umetnine; stilistika je zbujala sumničenja tudi s svojim oklepanjem klasično-romantičnega organicizma, v katerem je slog veljal za lepотно odliko umetnine, v kateri se harmonično ujemajo pomen in oblika, deli in celota; nič manj sporno se ni zdelo njeno vztrajanje pri nazoru, ki je umetnost z njeno rabo jezika vred iluzorno izvezal iz okolja drugih komunikacij, češ da v njej prevladuje estetska funkcija, čisto duhovno uživanje ob jezikovnih gestah, prostih kakršnega koli praktičnega učinka.» (Juvan 2006: 139–140).

¹⁹ «Usoda pojma stil je metonimija za spremembe moderne literarne vede» (Juvan 2006: 138).

pitanje («Radi čega?») i da se okrene smjer zaključivanja.²⁰ Autor se posebno zadržava na tumačenju stila u nauci o književnosti pri čemu ne spominje krizu stilistike do koje je došlo krajem XX vijeka, ali analizom pokazuje da je jedan od njenih uzroka bilo i uzdrmana pozicija njenog centralnog pojma – stila. U ovoj ocjeni Juvan je dosta oštar – on konstatuje da podsmijeha vrijedi ukorijenjeno uvjerenje da pojedine stilske karakteristike teksta (jezički oblici, figure) pokreću tačno određena, sebi odgovarajuća značenja, konotacije.²¹ Pojam stila pokazao se, nastavlja Juvan, kao prelabav, išeznačan i maglovit pa ga je trebalo dopunjavati dodatnim odrednicama kao što su stil umjetničkog djela, individualni, generacijski, autorski, vremenski ili regionalni stil, stoga su neki predlagali da se zamijeni preciznijom terminologijom tipa *varijantnost jezika, dijalekt, sociolekt, idiolekt, registar* itd.²² On ističe da su lingvisti književnim stručnjacima zamjerali metodološku opuštenost, eklektičnost, površno poznavanje jezika i nesistematičnost, a ovi njima uzvraćali primjedbama o pretjeranoj racionalnosti i formalizmu koji nije svje-

²⁰ «Pojem stil je vzročno logiko pozitivizma (vprašanje 'Zakaj?') pomagal spremeniti v finalno (vprašanje 'Čemu?') in zasukati smer sklepanja: izhodiščne podatke za razlago književnosti – celo za njene biografsko-psihološke ali duhovnozgodovinske temelje – je bilo zdaj treba pridobiti z razčlenbo in razlago oblikovne, pomenske in kompozicijske sestave samih besedil, s spraševanjem po smislu, vlogi ali motiviranosti slogovnih potez» (Juvan 2006: 138).

²¹ «Samo še posmeha se je zdelo vredno zakoreninjeno prepričanje, da posamezne slogovne poteze besedila (jezikovne oblike, figure) sprožajo tačno določene, sebi ustrezne pomene, konotacije. Kakor da bi bila vsaka antiteza dramatična, vsaka metafora slikovita, vsak epiteton čustven, vsako podredje razumsko!» (Juvan 2006: 140).

²² «Izraz stil se je izkazal za preohlapnega, večpomenskega; že vsaj od knjige *Die Wissenschaft von der Dichtung* (1939) Juliusa Petersena ga je bilo treba dopolnjevati z raznimi prilastki, kot so stil umetnine ter individualni, generacijski, avtorski, časovni ali regionalni stil. Roger Fowler (1996a: 185–197) ni edini, ki je domnevno megleni termin želel zamenjati z natančnejšo terminologijo za variantnost jezika; preučevalcem leposlovja sta jo ponudila funkcijsko jezikoslovje (od Bohuslava Havranka do M. A. K. Hallidayja) in sociolingvistika; sem sodijo na primer pojmi dialekt, sociolekt, idiolekt, register ipd.» (Juvan 2006: 140).

stan smisla naučne analize. Usko posmatranje stilskih karakteristika dovelo je, po autorovom mišljenju, do toga da se umjetničko djelo izolovalo, jer je bilo istrgnulo iz šireg društveno-istorijskog konteksta; stilistika je tekst postavlja u suviše apstraktne odnose.²³ Izvan domašaja takve stilističke analize našle su se stvarne recepcijske sposobnosti publike i postupci čitanja, pri čemu su mnoge jezičke međuzavisnosti između značenjskih i formalnih modela teksta za većinu čitalaca ostajale neprimjetne i beznačajne.²⁴ U valorizovanju tumačenja pojedinih stilskih karakteristika teksta Juvan je dosta jednostran jer ne uzima u obzir činjenicu, da se, recimo, u stilistici ukazuje na postojanje metafore kao jezičke kategorije (bez obligatorne ekspresije, tzv. mrtve metafore) i metafore kao stilističke pojave.²⁵ Juvan zanemaruje i činjenicu da u opštoj stilistici postoji stilistika jezika (koja proučava stilistički potencijal na paradigmatškoj osi) i stilistika govora (koja proučava realizaciju stilističkog potencijala na sintagmatškoj osi). On se poziva na Stenlija Fiša (1996), autora jednog od najduhovitijih pamfleta na račun stilističkih rasprava na pragu osamdesetih godina, o tome da ne postoji nijedan kôd koji bi pojedine stileme iz stilskog inventara unaprijed povezivao sa pojedinim

značenjima iz estetskog rječnika.²⁶ Juvan ističe da se stilski znak uspostavlja i preko jezika konotacija tek u neposrednom kontekstu, kontekstom čitanja i zamišljenim, rekonstruisanim kontekstom pisanja.

Autor razlikuje dva perioda u istraživanju književne stilistike u Sloveniji. (1) Od šezdesetih godina XX v. proučavanje stila privlačilo je nove generacije književnih istoričara (Franca Bernika, Borisa Paternua, Jože Pogačnika, Franca Zadravca, Helge Glušič), otvorenih za podsticaje immanentne interpretacije, ruskog formalizma, češkog i francuskog strukturalizma. On poredi ta književna istraživanja sa lingvostilističkim (Jožeta Toporišiča, Brede Pogorelec, Martine Orožen, Hermine Jug Kranjec, Tomaža Sajovica, Marka Stabeja i dr.) i konstatuje da se «književnonaučna» stilistika sve do današnjih dana izrazitiije posvećivala preplitanju stilskog opisa književnog djela s njihovom interpretacijom, estetskim posmatranjem, vrednovanjem, prije svega književno-istorijskim razvrstavanjem.²⁷ Neki su se (npr. Lič-Šort 1981: 13) nadali da će upravo stilistika umjetničkog teksta estetsko-istorijsku interpretaciju povezati s

²³ «Motrenje slogovnih potez so kritizirali, ker naj bi umetnostno besedilo osamilo, ga iztrgalo iz širšega družbeno-zgodovinskega konteksta; stilistika naj bi besedilo postavljala v preveč abstraktna razmerja, bodisi do drugih, večkrat le naključno izbranih književnih del bodisi do zgolj teoretsko zamišljene, a empirično nedokazane jezikovne norme.» (Juvan 2006: 140).

²⁴ «Onstran obzorja dotedanje stilistike naj bi ostale stvarne recepcijske zmožnosti občinstva in postopki branja: mnoge jezikovne sovisnosti med pomenskimi in formalnimi vzorci besedila, ki sta jih dlakocepsko odkrivala Jakobson in Claude Levi-Strauss v svoji strukturalistični analizi pesniške slovnice Baudelairovih MAČK, naj bi bile po mnenju Michaela Riffattera (1971: 307–364) in drugih za večino bralcev nezaznavne in nepomembne za stilni vtis omenjene pesmi.» (Juvan 2006: 140).

²⁵ «Samo še posmeha se je zdelo vredno zakoreninjeno prepričanje, da posamezne slogovne poteze besedila (jezikovne oblike, figure) sprožajo točno določene, sebi ustrezne pomene, konotacije. Kakor da bi bila vsaka antiteza dramatična, vsaka metafora slikovita, vsak epiteton čustven, vsako podredje razumsko!» (Juvan 2006: 140).

²⁶ «Po Stanleyju Fishu (1996) – avtorju razprave *Kaj je stilistika in zakaj o njej govorijo tako grozne reči?*, na pragu osemdesetih let enega najbolj duhovitih pamfletov na račun stilistike – namreč ne obstaja noben kod, ki bi posamezne stileme iz slogovnega inventarja vnaprej povezoval s posameznimi pomeni iz estetskega slovarja. Tako dojetje kakor pomen konkretnega stilema sta po njegovem zgolj proizvoda interpretacijskih konvencij, ki uravnava jo bralčevo recepcijo. Stilni znak se vzpostavlja in prek govorice konotacij spregovarja šele, ko je predmet razumevanja; interpret znake sloga razbira prek mnogoterih razmerij (prim. Anderegg 1977: 58–59) z neposrednim sobesedilom, s kontekstom branja in z zamišljenim, rekonstruiranim kontekstom pisanja.» (Juvan 2006: 140–141).

²⁷ «Na Slovenskem je preučevanje stila od šestdesetih let privlačilo tedaj nove rodove literarnih zgodovinarjev (Franceta Bernika, Borisa Paternuja, Jožeta Pogačnika, Franca Zadravca, Helge Glušič), odprte za spodbude immanentne interpretacije, ruskega formalizma ter češkega in francoskega strukturalizma. V primerjavi s stilističnimi raziskavami jezikoslovcev (Jožeta Toporišiča, Brede Pogorelec, Martine Orožen, Hermine Jug - Kranjec, Tomaža Sajovica, Marka Stabeja idr.) se je literarnovedna stilistika – tudi pri nas – vse do današnjih dni izraziteje posvećala prepletanju stilnega opisa književnih del z njihovo interpretacijo, estetskim motrenjem, vrednotenjem, predvsem pa literarnozgodovinskim razvrščanjem.» (Juvan 2006: 139).

opisnom jezičkom analizom i tako sagraditi most između nauke o književnosti i lingvistike – tih filoloških disciplina koje, doduše, jedna o drugoj još uvijek gaje mnogo predrasuda (Juvan 2013: 186–197). (2) Od kasnih sedamdesetih godina XX vijeka slovenačka «književnonaučna» stilistika sve se više usmjeravala ka kontekstu, književnom životu i širim područjima kulture (imaju se u vidu novi istorizam, feminizam, kulturne studije ili sistemsko-empirijske metodologije).²⁸ S druge strane, lingvistika je prekoračila prag teksta i prihvatila se društvenih i duševnih okolnosti upotrebe jezičkog sistema (u pragmatici, sociolingvistici, psiholingvistici, kognitivizmu i dr.), a pojmu stila počelo je da se ljuđa tle pod nogama («začela se majati tla pod nogami»).²⁹ Slovenačku recepciju intertekstualnosti i srodnih termina Juvan dijeli na dva perioda i konstatuje da ona dolazi uglavnom bez kašnjenja, iako u skromnijem obimu slijedi razvoj ove koncepcije u svijetu. U Sloveniji je na prelazu između šezdesetih u sedamdesete godine, poslije univerzalnog i radikalnog razumijevanja intertekstualnosti, uslijedila uža, instrumentalna, ali takođe sistematski produbljena obrada, i to od prve trećine osamdesetih godina. Pojam intertekstualnosti bio je u prvom razdoblju pomenut samo nekoliko puta, uz to pretežno u prevodima, stoga je ostao marginalan, a domaća teorijska debata ga nije stvarno usvojila i analizovala.³⁰ Drugoj fazi recepcije i obrade intertekstualnosti u osamdesetim i devedesetim go-

dinama doprinijele su i široke diskusije o postmodernom dobu, postmodernizmu i postmodernističkoj citatnosti – u književnoj kritici, eseistici i istoriji, u sociologiji, filozofiji i estatici paralelno su postojala i takva domaća usmjerenja (Juvan 2013: 193). Autor ističe da se tada u nauci o književnosti pobudilo interesovanje za poststrukturalizam i dekonstrukciju, a sa njima zanimanje za Bahtinov dijalogizam, Bahtinovu teoriju dijaloga u kontekstu postmodernističke estetike *rimejka* i citata. Koncepcija intertekstualnosti uvukla se u slovenačku književnu nauku, čak je postajala i ishodište za novu, iako srazmjerno usamljenu književnoteorijsku i istorijsku perspektivu iz koje je nastalo više izvornih radova (Juvan 2013: 193). Dalje se konstatuje da su zlatne godine za proučavanje stila nastupile poslije Drugog svjetskog rata, prije svega na njemačkom govornom prostoru pod okriljem imanentne interpretacije zasnovane prije rata (Emil Štajger, Wolfgang Kajzer).

Najveći dio analize Juvan posvećuje kritici dualističkih teorija stila (Juvan 2006). On se koncentriše na tumačenje stila kao ukrasa, kao devijacije (odstupanja od norme) i kao izbora. U valorizaciji pogleda na stil kao ukrasa Juvan sasvim ispravno kritikuje «staromodna» tumačenja stila kao ukrasa i figurativnosti («takve teorije zaista nije bilo teško oboriti»): onaj koji nešto kaže direktno, taj nema stila, već onaj ko ga vješto umota i ukrasi figurama. Kao argument ističe da je poznato da skoro i nema odlomka ili diskursa koji bi bio sasvim bez metafora ili drugih figura, s druge strane, pisci kao što su Ernest Hemingvej, Rejmond Karver, Agota Krištof ili postmoderni minimalisti³¹ kao posebnost svog izražavanja ističu upravo izbjegavanje figurativnog kićenja, poetičnosti ili bilo koje jezičke vještine.³²

³¹ Slično je pisao i Ivo Andrić.

³² «Najlaže je bilo obračunati z najpreprostejšo razlago, oprto še na inercijo šolske poetike in retorike. Po tej starosvetni teoriji je slog istoveten z okrasom, s figurativnostjo: tisti, ki nekaj pove naravnost, naj bi bil brez stila, kdor pa izjave umetelno zavije in jih okraši s figurami, naplete neki slog. Tako bi bila poved *Slabo sem spal*. na ničti stopnji stila, z rabo figur pa bi se preobrazila v izjavo s stilom (personifikacija: *Nespečnost me je mučila*, hiperbola in metonimija: *Neskončno dolge ure so minevale, a nisem zatisnil očesa*). Takšne teorije res ni bilo težko ovreči. Že dolgo, najmanj od Georgea Lakoffa je znano, da skoraj ni izseka iz diskurza, ki bi bil povsem brez metafor ali drugih figur (na primer nezaznavna me-

²⁸ «Toda od poznih sedemdesetih let 20. stoletja so se vplivna središča literarnoznanstvene skupnosti od študija literarnega teksta in bralca čedalje bolj preusmerjale h kontekstu, k literarnemu življenju in širšim področjem kulture; to je značilno denimo za novi historizem, feminizem, kulturne študije ali sistemsko-empirične metodologije.» (Juvan 2006: 139).

²⁹ «Ko je vzporedno s tem tudi jezikoslovje prestopalo prag besedila in se lotevalo družbenih in duševnih okoliščin rab jezikovnega sistema (na primer v pragmatiki, sociolingvistiki, psiholingvistiki, kognitivizmu itn.), so se pojmu stil začela majati tla pod nogami.» (Juvan 2006: 139).

³⁰ Juvan ističe da je to bila je samo jedna od privlačno novatorskih kategorija, koje su tadašnjoj mlađoj generaciji okupljenoj oko PROBLEMA i TRIBUNE pomagale da formiraju šire kritičko-teoretsko polje – materijalističko-psiholoanalitička semiotika, koja se . u svojim počecima napajala prije svega iz francuskog strukturalizma i ranog poststrukturalizma, zbog toga su njeni pojedini pripadnici prihvatili i pojam intertekstualnost.

Na drugom tumačenju (stil kao narušavanje norme) Juvan se više zadržava i ističe da norma nije uvijek monolitna (ona može da ponudi više jednako «normalnih» mogućnosti), da nije uvijek jasno šta je odstupanje pa je problematično da se svako odstupanje od norme tretira kao stilotvorno.³³ On ističe da se od čitaoca zahtjeva da svoje istovremene utiske provjerava uz dodatna unutartekstualna i van kontekstualna mjerila kakva su dosljednost i sistematičnost u tipu odstupanja od pozadine, odnosno funkcijsko i konota-

taforičnost povsem prozaičnih besed, kot so *popust, razvoj, poglobljati se*); po drugi strani pa pisatelji in pisateljice, kakršni so Ernest Hemingway, Raymond Carver, Agota Kristof ali postmoderni minimalisti, kot posebnost svojega izražanja izpostavljajo ravno izogibanje figurativnemu cvetličanju, poetičnosti ali vsakršni jezikovni umetelnosti.» (Juvan 2006: 141).

³³ «Bolj zapletena je problematika pri razumevanju stila kot odklona, odstopanja od norme. Ena od skladenjskih norm slovenskega knjižnega jezika je na primer, da pridevniške besede v skladenjski vlogi prilastkov stojijo na levi strani, pred samostalniško besedo; če pisec pravilo prekrši, bodisi zagreši slovnično napako bodisi ustvari nekaj, kar je lahko slogovno opazno, kakor Oton Župančič v verzu *Telesa naša – vrči dragoceni* (namesto nevtralnega 'Naša telesa so kot dragoceni vrči'). Toda norma ni vedno monolitna, ponuja lahko več enako 'normalnih' možnosti. Tako ni več zanesljivo, kaj od tega je odklon: poved *Peter je prišel domov včeraj*, ni nič bolj normalna od povedi *Včeraj je Peter prišel domov*. Tudi odločitev, ali naj vsakršen odklon od norme obravnavamo kot slogotvoren, je večkrat težavna. Od bralca in bralke zahteva, da svoje sprotne vtise preverita ob dodatnih znotraj - in zunajbesedilnih merilih, kakršni so – to je poudarjal že Mukarovsky – doslednost in sistematičnost v tipu odstopanj od ozadja oziroma funkcijsko in konotativno sovpadanje jezikovnih postopkov (prim. Riffaterre 1971: 60–62; Anderegg 1977: 12–13; Leech/Short 1981: 48–51). Preverjanje bralne hipoteze, da opaženi odkloni niso navadne napake, naključja, pač pa uresničujejo neko sporočevalno strategijo, poteka prek hermenevitičnih procesov, v katerih se je treba k prej prebranemu vedno znova vračati in ugotavljati, ali se hipotetični stilni vzorec ponavlja še naprej oziroma ali ga novi podatki iz besedila kakor koli podpirajo. Kolikor bralki ali bralcu med zaporednimi jezikovnimi potezami uspe vzpostaviti konotativno sinonimijo, si o slogu besedila lahko ustvari celostni vtis, a ga ne more ujeti v jasen metajezik; opiše ga lahko zgolj približno, impresionistično, z metaforičnimi približki, aluzijami» (Juvan 2006: 141).

tivno podudaranje jezičkih postupaka. Odstupanja nisu obične greške, slučajnosti, već ostvaruju neku strategiju saopštavanja. Juvan tvrdi da je problem u statusu norme, da su norma i odstupanje statističke količine (radi se o prosječnoj distribuciji neke jezičke pojave i njenoj količinskoj zastupljenosti u datoj građi) i da stečena norma ne može biti drugačija nego relativna (ima samo ograničenu, poredbenu vrijednost).³⁴ Norma je relativna i zato što zavisi od situacije u kojoj tekst nastaje i od okolnosti u kojima je pripreman. Ona je relativna i zato što je kontingentna (psihički, socijalno, kulturno i istorijski promjenljiva, prije svega zavisi od čitačeve pozicije i sociolingvističke i književne kompetencije).³⁵ Pri tome postoje dvije pozicije – autorova i čitačeva: na strani autora stil je stvar performansa, izvedbe, smještanja tekstualnog subjekta u diskurzivni kontekst, a na strani čitaoca stil se uspostavlja u činovima primanja kao niz djestava teksta na određenim pozadinama; oni su pred čitaoca prizvani ad hoc, nisu unaprijed garantovani.³⁶ Ovdje se Juvan poziva na mišljenje o tome da je stil samo onaj sklop jezičkih karakteristika koje prima čitalac kao odstupajuće i relevantne za osmišljavanje teksta. Juvan kritikuje i treću dualističku koncepciju stila koja se bazira na izboru: da stil nastaje iz izbora između mogućnosti koje su na raspolaganju u jezičkom sistemu i iz varijantnog izražavanja istog referencijalnog sadržaja. Po tome tumačenju stil «živi» od varijanata: isto stanje stvari može se izraziti u više varijanata upotrebom raznovrsnih a međusobno zamjenljivih jezičkih znakova koji su na raspolo-

³⁴ «Norma je relativna tudi zato, ker je odvisna od situacije, v kateri besedilo nastaja, in od okoliščin, v katerih je sprejeto. Na strani avtorja je slog zadeva performance oziroma izvedbe, tj. retoričnega umeščanja besedilnega subjekta v diskurzivni kontekst (o tem več na koncu).» (Juvan 2006: 142).

³⁵ «Norma je potemtakem relativna, ker je kontingentna; je psihično, socialno, kulturno in zgodovinsko spremenljiva, predvsem pa je odvisna od bralčevega položaja ter sociolingvistične in literarne kompetence.» (Juvan 2006: 143).

³⁶ «Na strani avtorja je slog zadeva performance oziroma izvedbe, tj. retoričnega umeščanja besedilnega subjekta v diskurzivni kontekst (o tem več na koncu). Na strani bralca pa se slog vzpostavlja v dejanjih dožemanja, kot niz učinkov besedila na besedila dojame bralec ali bralka (Anderegg 1977: 58–59; Leech/Short 1981: 48–51).» (Juvan 2006: 142).

ganju u jezičkom kodu. Juvan nalazi dvije slabe tačke teorije o stilu kao izboru: 1. stilski utisak ne potiče samo iz varijantnosti jezičkog izraza koju opažamo i tumačimo kao nosioca konotativne estetske poruke pjesme nego i iz saznanja varijantnosti na ravni strukturiranja «sadržaja» tj. elemenata i odnosa u tekstualnom svijetu (pri čemu se poziva na Anderegg 1977), 2. stilski utisak pri čitanju dva teksta sa sadržinskim invarijantama ne obuhvata samo estetske konotacije, već i socijalne, kulturno-istorijske i ideološke prizvuke, koji spadaju u «društvenu semiotiku», tj. u procese proizvodnje, optičaja, ideološko-socijalnog razlikovanja i preoblikovanja kulturnih značenja.³⁷ Kao «sklisko» mjesto u tumačenju stila kao izbora Juvan smatra stav o tome da se variranjem jezičkih oblika čuva identičan sadržaj, isti propozicijski sastav. On se poziva na stav Nilsa Erika Enkvista (1988: 128) o tome da je među mnogim izborima jezičkih sredstava stilski relevantan samo jedan (radi se o takvoj vrsti izbora gdje kod varijacija stvarnosna vrijednost propozicije ostaje nepromijenjena). On navodi primjere u kojima ne može biti govora o izboru iste propozicije pa ističe da iskazi (a) *Petar voli Mariju*, *Petar voli Anu*, (b) *Petar obožava Anu / luduje za Anom / pada na Anu* nisu stilske varijante.³⁸ Juvan smatra da postoje jezička sredstva

koja su raširenija i sredstva koja su u upotrebi pretežno ili isključivo u specifičnim registrima, dijalektima, sociolektima, žanrovima, razdobljima itd., tako da su njima konotativno obilježena (Juvan 2013: 199–200). Što se tiče varijantnosti, on konstatuje da je ona izvor stila ukoliko se temelji na logici razlikovanja i uvrštavanja/priključivanja te tvrdi da najprije treba otkriti distinktivnost ostvarene varijante u odnosu prema drugima, samo virtuelnim i neiskorišćenim mogućnostima; preko jezičkorodne, kulturne, socijalne, žanrovske i druge konotativnosti izabranog stilema izjava / tekst može se intertekstualno nadovezati na više ili manje specifičan jezički potkod, diskurs.³⁹ Književno djelo se preko takvih intertekstualnih međuzavisnosti približava području nekih jezika, od drugih se distancira, na treće se i ne osvrće. Juvan tvrdi da ono što istraživač stila razumije kao piščev izbor između alternativnih mogućnosti u procesu proizvodnje teksta nije ni izbor u pravom smislu te riječi, već spontana ili promišljena odluka.⁴⁰ On smatra da

merjave dane prvine/vzorca z eno izmed nerealiziranih opcij konotira diskurzivne kontekste, v katerih se ta prvina/vzorec pojavlja pogostejše ali opaznejše. So namreč jezikovna sredstva, ki so splošnejše razširjena, in sredstva, ki so v rabi pretežno ali izključno v specifičnih registrih, dialektih, sociolektih, žanrih, obdobjih ipd., tako da so z njimi konotativno zaznamovana. Glagol *ljubi* je splošnejši kakor *štema*, ki se ga zaradi njegovega območja rabe držijo barve dialektalnosti, kmečkosti, arhaičnosti; še bolj nevtrarno deluje, če ga primerjamo z metaforično perifrazo o ognjeni puščici, ki konotativno priključuje čisto določen način izražanja – petrarkizem.» (Juvan 2006: 147).

³⁹ «Variantnost je izvor stila, kolikor temelji na logici razlikovanja in uvrščanja/priključevanja: najprej je treba opaziti distinktivnost udejanjene varijante v razmerju do drugih, zgolj virtualnih in neiskorišćenih možnosti; prek jezikovnozvrstne, kulturne, socijalne, žanrske in druge konotativnosti izbranega stilema pa je izjava/besedilo mogoče medbesedilno navezati na bolj ali manj specifičan jezikovni podkod, diskurz. Književno delo se prek takih medbesedilnih soodvisnosti približuje območju nekaterih govorica, od drugih se distancira, za tretje se sploh ne meni: ena od naštetih povedi o ljubezenskem razmerju med Petrom in Marijo bi tako utegnula težiti k diskurzu kmečke povesti, druga pa se (morda z ironijo) spogleduje z romantično pesniško dikcijo.» (Juvan 2006: 148).

⁴⁰ «Toda v razlagi, da je variantnost rezultat iz-

³⁷ «1. Slogovni vtis ne poteka samo iz variantnosti jezikovnega 'izraza', ki jo opazimo in tolmačimo kot nosilko konotativnega estetskega sporočila pesmi, temveč tudi iz zaznave variantnosti na ravni strukturiranja 'vsebine' (prim. Anderegg 1977: 16), tj. sestavin in razmerij v besedilnem svetu; □ 2. Slogovni vtis ob branju dveh besedil z vsebinskimi invariantami ne zajema samo estetskih konotacij (na primer Levstikova 'epičnost' proti Župančičevi 'muzikalnosti'), ampak še socijalne, kulturnozgodovinske in ideološke prizvoke. Ti sodijo v 'družbeno semiotiko', tj. v procese proizvodnje, obtoka, ideološko-socijalnega razločevanja in preoblikovanja kulturnih pomenov (prim. Pratt 1988: 22, 33; Wales 1988, Fowler 1996b).» (Juvan 2006: 145).

³⁸ «Nils Erik Enkvist (1988: 128) je opozoril, da je sredi mnogih izbir jezikovnih sredstev slogovno relevantna samo ena. Gre za takšno vrsto izbire, kjer pri varijacijah resničnostna vrednost propozicije ostaja nespremenjena. *Petar ljubi Marijo*, *Petar ljubi Ano* tako nista slogovni varianti, to pa velja za različice *Petar obožuje / nori za / štema / pada na Ano* ali *Petra je razvnela ognjena strelica iz Marijinega očesa*. Stilna je torej izbira, ki bralcu/bralki na podlagi pri-

je skrivena pozadina modela izbora potrošačka iluzija: kao da je jezik golemi supermarket u kome autor izabira ono što želi jer nijedan govornik ili pisac u svojoj jezičko-komunikacijskoj sposobnosti ne raspolaže u svakom trenutku cjelokupnim jezičkim sistemom (takva cjelina ionako ne postoji) – jezička sredstva se subjektu koji govori/piše u različitim prilikama nude samo preko njemu poznatih rodova, tipova govornih činova i tako dalje.⁴¹ Autor dodaje da su (a) funkcionalistički lingvisti od Bohuslava Havranka pa nadalje, (b) Mihail Bahtin sa svojom «metalingvistikom», (c) sociolingvisti, pragmatičari i analitičari diskursa pokazali da izbor izražajnih sredstava uvijek zavisi od mnogih posrednika, vezanih za ponovljive vrste situacija i strategije saopštavanja (radi se o govornim žanrovima, tipovima govornih činova, registrima, sociolektima, dijalektima i sličnim potkodovima koji posreduju između pisca/govornika, situacije, izjave /teksta/ i jezičkog sistema).⁴² Spor an je autorov stav da se obim izbora može ograničiti čak na jednu jedinu mogućnost (na primjer, u

bire pišočega subjekta, se odpirajo nekatere usodne razpoke (prim. Enkvist 1988: 129–130, 140–149). Tisto, kar raziskovalec sloga dojema kot piščevo izbiro izmed alternativnih možnosti, v procesu proizvodnje besedila niti ni bila nujno izbira v pravem pomenu besede, ampak spontana ali premišljena odločitev v okoliščinah 'pogojene rabe jezika' (Anderegg 1977: 37–39).» (Juvan 2006: 148).

⁴¹ «Skrito ozadje modela izbire je potrošniška iluzija: kakor da bi bil jezik orjaški supermarket, kjer ustvarjalec in ustvarjalka izbereta tisto, kar si želita. Vendar pa noben govorec ali pisateljica v svoji jezikovno-komunikacijski zmožnosti ne razpolaga v vsakem trenutku s celotnim jezikovnim sistemom (takšna celota že tako ne obstaja); jezikovna sredstva se govorečemu/pišočemu v različnih priložnostih ponujajo le prek njemu znanih zvrsti, tipov govornih dejanj ipd.» (Juvan 2006: 148).

⁴² «Funkcionastilistični jezikoslovci od Bohuslava Havranka naprej, Mihail Bahtin s svojo 'metalingvistiko', nato pa še sociolingvisti, pragmatiki in analitiki diskurza so pokazali, da so izbire izraznih sredstev vedno odvisne od mnogih vmesnikov, vezanih na ponovljive vrste situacij in sporočevalnih strategij. Gre za govorne žanre, tipe govornih dejanj, registre, sociolekte, dialekte in podobne podkode, ki posredujejo med piscem/govorcem, situacijo, izjavo (besedilom) in jezikovnim sistemom.» (Juvan 2006: 148).

molitvama)⁴³ jer ako imamo samo jednu mogućnost, onda nema izbora. Juvanova analiza triju navedenih tumačenja stila (stila kao ukrasa, stila kao odstupanja od norme i stila kao izbora) može voditi pogrešnom zaključku da se radi o disjunktivnom karakteru stila: da je on ili ukras (A), ili devijacija (B), ili izbor (C), dok u suštini stil ima konjunktivni pristup: on je jednom ukras (A), drugi put devijacija (B), treći put izbor (C), a četvrti put zbir binarnih kombinacija: AB + C, A + BC, BC + A. Stil se ne može svesti isključivo na paradigmatički postupak (izbor), samo na sintagmatički postupak (destrukciju) ili jedino na izražajnost forme (ukras). Dio analize posvećen je vezi između stila književnog teksta i identiteta te u tome kontekstu razmatra životni stil (Juvan 2006). O njemu se najviše govori u posljednjem dijelu rasprave koja se odnosi na tumačenje stila kao identitetske navigacije. Autor nigdje ne eksplicira da se radi o krizi stilistike 80-ih godina XX v, ali se ona nazire u pozadini njegovih konstatacija, recimo da se pojam stil pod navalom kontekstualističkih pravaca počeo povlačiti na periferiju «književnonaučne» scene, ali se kao kompenzacija i iznenađenje pojavila uspješna koncepcija životnog stila (Gumbrecht-Pfeiffer 1986), koji je zaživio na području društvenih nauka. Juvan smatra da životni stilovi u većini slučajeva nisu svjesno, namjerno oblikovani i promišljeni, već ih ljudi spontano, oponašanjem i na osnovu iskustva preuzimaju preko sistema navika, uslovljenih ekonomskim mogućnostima, misaono-vrijednosnim pogledima i materijalnim ograničenjima društvene grupe, unutar koje pretežno djeluju, odnosno kojoj pripadaju te navodi primjer životnog stila slovenačkog seljaka «gazde», građanina u činovničkoj, slobodnoj profesiji ili industrijskog radnika XIX vijeka.⁴⁴ Autor ukazuje na to da se u savremenim

⁴³ «Obseg izbire se lahko omeji celo na eno samo možnost, na primer v molitvah.» (Juvan 2006: 148).

⁴⁴ «Življenjski slogi, ki jih na podlagi opazovanja in primerjanja lahko izlušči družboslovna analiza, pa zvečine niso tako zavestno, namerno oblikovani in premišljeni, temveč jih ljudje spontano, s posnemanjem in na podlagi izkušenj prevzemajo prek sistemov navad, pogojenih z ekonomskimi možnostmi, miselno-vrednostnim obzorjem in materialnimi omejitvami družbene skupine, znotraj katere pretežno delujejo oziroma ji pripadajo. V tem primeru so življenjski slogi – denimo slovenskega kmeta 'gruntarja', meščana v uradniškem oziroma svobodnem

istraživanjima zapaža nešto što je bitno i za književnu stilistiku: da «lični» stil nije ništa drugo nego odklon s obzirom na stil karakterističan za neko razdoblje ili klase.⁴⁵ Nakon analize stila kao ukrasa, kao odstupanja od norme i kao izbora Juvan konstatuje da se pojavilo još jedno tumačenje u obliku prijedloga Marija-Renate Majenove (1979: 334) da se stil razmatra kao kompleksan indeksalni znak.⁴⁶ Taj pristup bazira se na nekoliko stavova: a) stil je retoričan, b) stil je dinamičan i ima promjenljiv karakter, c) stil je prepoznatljiv način upotrebe jezika, d) u stilu se reflektuju složeni procesi interakcije između ljudi. Osnovni zaključak glasi: stil je indentitetska navigacija (Juvan 2006: 155–156).

poklicu ali industrijskega delavca iz 19. stoletja – pojava oblika različnih habitusov.» (Juvan 2006: 152).

⁴⁵ «V luči življenjskih stilov, ki se prepletajo v okolju odprtih, pluralnih in globaliziranih družb postmoderne dobe, sta tudi vprašani jezikovnega sloga in stila literarnih besedil dobili novo veljavo. Verbalno vedenje kot ključna razsežnost življenjskega sveta oziroma habitusa ležernega posameznika je namreč tesno povezano s subjektovo identitetno politiko, z njegovim družbeno-kulturnim razvedovanjem. Zato so se ga lotili tudi v kontekstualistično usmerjenih tokovih jezikoslovja in literarne vede, zlasti v t. i. stilistiki diskurza, in ga povezali s sociolingvistikom ter kritično kognitivno lingvistikom (Wales 1988; Carter - Simpson, ur. 1989; Fowler 1996a: 250–251; Fowler 1996b; Weber 1996a; Bradford 1997: 73–85).» (Juvan 2006: 151–152).

⁴⁶ «Maria-Renata Mayenowa (1979: 334) je predlagala, naj stil razlagamo kot kompleksen indeksalni znak. Peirceov pojem znak predpostavlja intersubjektivnost. Neka tvorba je indeksalni znak, samo če jo kdo s takšno namero predstavi, drugi pa kot znak tudi prepozna in v njej vidi logično posledico/učinek skritega vzroka, ki ga ta tvorba nadomešča, predstavlja (banalni primer: dim na strehi kot indeks ognja v peči). Stil je indeksalni znak identitete besedila oziroma njegovega – v literaturi načelno odsotnega – subjekta. Kot rezultanta medbesedilnega razločevanja in ponavljanja, izstopanja in pridruževanja nakazuje tako subjektovo 'istost', njegovo razpoznavno posebnost kakor tudi njegovo vključenost v enega ali več diskurzov, jezikovnih in besedilnih zvrsti. Ker je stil znak, sta njegova zaznavnost in tisto, kar zaznamuje (konotacije razumskosti, čustvenosti, petrarkizma, žurnalizma, regionalnosti, konservativnosti, nacionalizma ipd.), odvisna od pisca in naslovnika, od njunih različnih diskurzivnih kontekstov (prim. tudi Mills 1992: 184; Spillner 2001: 246–248).» (Juvan 2006: 155).

15. Zvonko Kovač (1951–) analizirao je stilsku funkciju «hrvatskokajkavskog jezika» i pokušao da poredbenu imagologiju (predstavu koju Hrvati imaju o Slovencima) prebaci na plan stilistike dvaju srodnih jezika – hrvatskog i slovenačkog (Kovač 2003). Autor polazi od stavova J. Toporišića o stilistici i ističe da se njegova definicija mora proširiti te da treba govoriti o svojevrsnoj stilistici srodnih jezika i idioma, odnosno o stilistici jezika u kontaktu pa predlaže radni naziv *slovenska poredbena stilistika* (Kovač 2003: 372). Stilističko tumačenje Kovač shvata kao osobenu vrstu imanentne kritike za koju društveno-istorijske okolnosti nisu presudne. Što se tiče stilistike jezika u kontaktu, ona bi najprije morala da utvrdi status pojedinih jezika određenih društvenih slojeva, pri čemu će se npr. njemački jezik u hrvatskom (a autor vjeruje i u slovenačkom) društvu pojaviti kao jezik građanskog sloja, a jezik narječja kao jezik sluga (Kovač 2003: 373).

16. Irena Novak Popov (1952–) razmatrala je refleksiju pjesničkog jezika u savremenoj slovenačkoj poeziji (Novak Popov 2003). Njena je analiza posvećena nekim fundamentalnim pitanjima koja otvara moderna poezija slovenačkih autora: šta je smisao stvaralačkog jezičkog djelovanja, u kakvoj društvenoj atmosferi nastaje i funkcionira poezija, u kojoj mjeri je jezik kao sredstvo povezivanja obavezujući i ograničavajući faktor.⁴⁷ U radu *Smolškov jezikovni nazor in slog* Marko Jasenšek ističe da lingvistički pogledi Martina Smolška proizlaze iz Kopitarove ideje o narodu, tj. iz izvorno slovenačke osnove jezika (Jasenšek 2003). Shodno tome ovaj pisac svoju centralnoslovenačku orijentisanu teoriju nadograđuje odličnim razumijevanjem jezičke situacije na slovenačkoj periferiji. Smolšek se za-

⁴⁷ «Razprava je posvećena nekaterim temeljnim vprašanjem, ki jih v poeziji reflektirajo sodobni slovenski avtorji: kaj je smisel ustvarjalnega jezikovnega dejanja, v kakšnem družbenem ozračju poezija nastaja in deluje, v kolikšni meri je jezik kot povezovalno sredstvo obvezujoč in omejevalen, v kolikšni pa omogoča individualizacijo, širjenja v neznano, kako se v polju jezika razpira prostor človekovega bivanja in sobivanja. Pesnikova vprašanja niso zgolj estetska, temveč inherentno eksistencialna, ontološka, epistemološka, etična in zalo univerzalna Vprašanje, kako danes bivati v se pesnik bliža z refleksijo in z izrazno-vsebinskim bogatenjem pesniške slovenščine.» (Novak Popov 2003: 353).

lagao za zbližavanje i uzajamni uticaj varijanata slovenačkog jezika.⁴⁸ Miran Hladnik (1954–) u tekstu *Sodobna slovenska literatura in elektronski viri* ističe da je jedan od bitnih uslova za status pisca objavljivanje i da se sve češće radi o publikovanju na internetu (Hladnik 2006: 20).⁴⁹

17. O književnoumjetničkom stilu, jezičkim aspektima književnog djela i sl. napisano je niz drugih radova. Stilističku problematiku dotiču ili tumače slovenački istraživači u okviru književne teorije i njenih aspekata: besedna umetnost, del 2 – literarna teorija (Trdina 1970), literarna veda v rekonstrukciji – uvod v sodobni študij literature (Juvan 2006^b), mala literarna teorija (Kmecl 1976), očrt literarne teorije (Kos 1995³). Neke analize odnose se na poeziju: besediloslovna stilistika slovenskih pesniških besedil – razvojni pogled (Stabej 1995), Kajuhova poezija v razvoju slovenskega pesniškega jezika (Stabej 1994), refleksija pesniškega jezika v sodobni slovenski poeziji (Novak Popov 2003), slovenski pesniški jezik med Prešernom in moderno (Stabej 1997), stil Prešernove pesmi (Toporišič 1966), druge na prozu: jezikovnostilistična analiza Cankarjevih izbranih proznih besedil (Djuratović 2019), jezikovnostilistična analiza romana *To noč sem jo videl avtorja* Draga Jančarja (Grutschreiber 2017), jezikovnostilne interpretacije proznih odlomkov na temo ljubezenska srečanja (Malo-vrh 1987), metodologija jezikovnostilistične raziskave Cankarjeve proze (Pogorelec 1974/75), slovenska kratka pripovedna proza (Novak Popov 2006).

Niz studija odnose se na analizu idiostilova: stilna podoba Cankarjevih *Podob iz sanj*

(Travner 1974), stilni problemi Trubarjevega jezika (Orožen 1986), stilno predhodništvo v Tavčarjevih delih (Pogorelec 1983), stilna analiza ravnine komentara v Tavčarjevi *Visoški kroniki* (Rutar 1978), stilistična analiza Zidarjevih *Mulcev* (Vidmar 1984), stilna vrednost prirednih razmerij v Jančarjevem *Galjotu* (Vogel 1995).

Karakteristično je da se u slovenačkoj metastilistici često koristi pojam slog/slogovni kao oznaka stila/stilskog: jezik med umetnostjo in znanostjo – slogovne razprave (Sajovic 2005), jezikovno-slogovne značilnosti otroške literature (Plevnik 1998), poglavje iz geneze Prešernovega sloga (Paternu 1974, 1975), pogled na slogovno podobo baročnega besedila – razmerje med zunanjim vtisom in notranjo zgradbo (Pogorelec 1989), slogovna primerjava besedilne vrste potopis v slovenskem in nemškem jezikovno-kulturnem prostoru (Podkrižnik 2013), Smolškov jezikovni nazor in slog (Jasenšek 2003), zvrstna in slogovna razčlenjenost slovenskega knjižnega jezika v obdobjih pred Prešernom (Pogorelec 1981/1982), zvrstna in slogovna razčlenjenost slovenskega knjižnega jezika v obdobjih pred Prešernom (Pogorelec 1981/82), esejistični slog besedila (Ambrož 2009), prevlada ekspresivno-estetskega sloga med mladimi (Cestnik 1999), jezikovni slog v Potrčevi kratki prozi (Rantaša 2006).

Dio analiza tiče se globalnih pitanja kao što su književni pravci: vloga (slovenskega) ekspresionizma za umevanje slovenskega umetnostnega izraza dvajsetega stoletja (Pogorelec 1984), jezička izražajna sredstva: literarno delo in jezikovna izrazna sredstva (Ocvirk 1981), ključne riječi: semantika in vloga ključnih besed v romanu Bogovec Jenej (Jug-Kranjec 1979), tropi: metafora v Cankarjevih *Podobah iz sanj* (Čeh Steger 2006^a, 2006^b), odnos stila i identiteta: stil in identiteta (Juvan 2003^c), stilistika funkcija: doživljena refleksija in njena stilistična funkcija v leposlovju (Grošelj 1996), stilski aspekti naracije: stilna analiza besedila s stališča upovedovalnih določitev (Pirnat-Greenberg 1982; Pirnat-Greenberg 1983^a; Pirnat-Greenberg 1983^b).

Malo ima ispitivanja prelaznih žanrova kao što su esej, scenarij, putopis i sl.: esej in esejistični stil v slovenski literaturi devetdesetih let (Bavec 2002), zvezdni sij ali stilistika slovenskih

⁴⁸ «Smolškov jezikovni nazor izhaja iz Kopitarjeve zamisli o ljudski, tj. izvornoslovenski osnovi jezika – Slomšek ustrezno nadgrajuje njegovo osrednjeslovensko naravnano teorijo z odličnim razumevanjem jezikovnih razmer na slovenskem obrobju. Zagovarjal je približevanje, medsebojno vplivanje slovenskih jezikovnih različic, vendar ni pristajal na ki ga je prepoznaval pri Dajniku in Metelku.» (Jasenšek 2003: 669).

⁴⁹ On konkretno navodi ZBIRKU SLOVENAČKIH KNJIŽEVNIH TEKSTOVA [ZBIRKA SLOVENSKIH LEPOSLOVNIH BESEDIL] od 60 dužih tekstova. Na «Linkovima na stranici veb pjesnika» 80 autora početnika stavili su svoje tekstove na internet (zbirka se pojavila krajem 1994. godine na serveru Instituta «Jožef Stefan»: <http://vvv.ijs.si/lit/leposl.html-l2>). Hladnik spominje i druge zbirke na internetu.

filmskih scenarijev (Lipoglavšek 1995), slogovna primerjava besedilne vrste potopis v slovenskem in nemškem jezikovno-kulturnem prostoru (Podkrižnik 2013).

III. Poetički prostor

18. Slovenska metapoetika dala je nekoliko značajnih radova koji su imali širi odjek. Jedan od njih je knjiga *Intertekstualnost* (2000) Marka Juvana. U njoj se konstatuje da se taj pojam pojavio šezdesetih godina XX vijeka (prije svega radovima Rolana Barta, Julije Kristeve i Mihaila Bahtina), a najveći odjek doživio je u književnoj teoriji, književnoj hermeneutici i teoriji recepcije (pored interdisciplinarnih istraživanja društvenih nauka, vizuelnih umjetnosti, medija i popularne kulture). Autor analizira intertekstualne pojave, vrste intertekstualnosti, kontekste nastanka koncepcije intertekstualnosti i citatnosti, značaj intertekstualnosti za nauku o književnosti, sistem intertekstualnosti. Juvan se posebno zadržava na pojmu i teoriji citatnosti. Važan prilog tumačenju poetike dao je zbornik *Slovenska kratka pripovedna proza* (2006) u kojoj se šire razmatra niz individualnih poetika (Novak Popov 2006: 73–228). Jože Pogačnik (1933–2002) napisao je nekoliko natuknica za *Rečnik književnih termina* (Beograd, 1992): o pripovijetki, komičnoj epici, idili, glosi, epu, aforizmu, prozi i regionalnoj (zavičajnoj) književnosti. Što se tiče minipoetika (manjih poetičkih fenomena, detalja, elemenata teksta stavljenih u centar pažnje, umjetnički obrađenih i izvučenih u naslov),⁵⁰ izdvaja se poetika nasilja (Rošker 2020), poetika tišine (Gubenšek 2019), poetika okna reke (Elsner Grošelj 2020), poetika kratke proze (Lorber 2009), poetika odprtosti (Adema 2021), poetika odnosa (Selvelj 2020), poetika otroštva (Tahir 2021) i dr. Važan doprinos osavremenjivanju korpusna lingvistika u okviru koje je, između

metastilistike i metapoetike dala je slovenačka i ubrzavanju istraživanja u okviru slovenačke ostalog, razvijen i nacionalni korpus FIDA koji je zasnovao Tomaž Erjavec. U okviru te interdisciplinarne naučne oblasti razmatrane su teme tipa: uvod s korpusno jezikoslovje (Gorjanc 2005), specializirani jezikovni korpusi in funkcijska zvrstnost (Mikolič 2015), korpusi usvajanja tuđega jezika (Stritar 2012) i dr.

Slovenački profesori i saradnici uključili su veliki broj studenata u izradu niza vrijednih seminarskih, diplomskih, magistarskih i doktorskih radnji posvećenih najrazličitijim temama iz metastilistike i metapoetike.

IV. Zaključak

19. U periodu od 1970. do 2020. slovenačka metastilistika i metapoetika razvile su nekoliko osobenosti po kojima su prepoznatljive. Prva specifičnost jeste izdvajanje pojma zvrst, koji u jednom slučaju ima značenje oblika globalnog raslojavanja jezika, u drugom stila, u trećem funkcionalnog stila. Druga specifičnost sastoji se u tome što je u Sloveniji više nego u drugim slovenskim jezicima došlo do polarizacije u tumačenju izbora kao osnovnog stilističkog kriterija: s jedne strane se nalaze lingvistilističari (poput J. Toporišića) koji su tvrdili da tamo gdje nema izbora nema ni stila, s druge stoje neki književni teoretičari (kao M. Juvan) koji, oslonjeni na strane autore, izbor smatraju spornim kriterijumom. Treća specifičnost leži u tome što je slovenačka metastilistika jedna od rijetkih na južnoslovenskom prostoru u kojoj se aktivno koristi pojam sloga (za oznaku idiosstila). Četvrta specifičnost tiče se snažnog uključivanja mladih u metastilistička proučavanja: nijedna tako mala zemlja nije dala toliko radova (seminarskih, diplomskih, magistarskih i doktorskih) u edukativnom procesu.

⁵⁰ V. Novak 2001.

Literatura⁵¹

1. Ačkun A. Tipologija in stilistika naslovov agencijskih novic *Dela* in *Dnevnika* v luči usmerjenosti obeh časopisov k različnim kategorijam naslovnikov: diplomska naloga. – Ljubljana: A. Ačkun – D. Slabe, 1981. – 138 f.
2. Adema J. Poetika odprtosti // Poetika odprtosti. Časopis za kritiko znanosti. Ljubljana. 2021. Letn. 44 [i. e. 49], št. 282 (2021). – S. 260–268.
3. Bajec N. Jezikovnostilne značilnosti prispevkov o smrti Josipa Broza Tita na naslovnih straneh časnika *Delo*: diplomsko delo. – Ljubljana: N. Bajec, 2011. – 54 f.
4. Bavec N. Esej in esejistični stil v slovenski literaturi devetdesetih let // Slavistična revija. – Ljubljana, 2002. Letn. 50, št. 4. – S. 504–520.
5. Bec K. Citatna sklicevalnost v poročevalnih besedilih slovenskega dnevnega tiska: diplomsko delo. – Ljubljana: K. Bec, 2016. – 120 f.
6. Bokal L. Tipološke značilnosti novih besed v publicističnem jeziku // Delo, Književni listi, 25. 2. 1993. – S. 14–16.
7. Bračko T. Stilistika besedil v zaporih za prestajanje kazni zapora: diplomsko delo visokošolskega programa. – Ljubljana: T. Bračko, 2005. – 64 f.
8. Breznik A. Jezikoslovne razprave. – Ljubljana: Slovenska matica, 1982. – 459 s.
9. Buber M. Princip dialoga. – Ljubljana, 1982. – 207 s.
10. Čeh J. Metafora v Cankarjevih *Podobah iz sanj* // Novak Popov Irena (ur.). Slovenska kratka pripovedna proza. – Ljubljana: Filozofska fakulta, 2006. – S. 569–580.
11. Čeh Steger J. Metafora v Cankarjevih *Podobah iz sanj* // Slovenska kratka pripovedna proza. (Obdobja; 23). – Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2006. – S. 569–580.
12. Černuta D. Stilistika besedil v upravni enoti: diplomsko delo visokošolskega programa. – Ljubljana: D. Černuta, 2003. – 77 f.
13. Djuratović L. Jezikovnostilistična analiza Cankarjevih izbranih proznih besedil: diplomsko delo. – Ljubljana: L. Djuratović, 2019. – 35 s.
14. Dular J. Zvrstna pripadnost prvin v publicističnih besedilih // Slavistična revija. – Ljubljana 1975. Letn. 23, št. 2. – S. 179–222.
15. Dular J. O slovenskem časnikarskem jeziku // Jezik in slovstvo. – Ljubljana. Letnik 1971/1972. Letn. 27, št. 5. – S. 153–159.
16. Dular J. Zvrstnost slovenskega jezika // Slovenski jezik, literatura in kultura. – Ljubljana, 1974^a. – S. 69–74.
17. Dular J. Zvrstnost slovenskega publicističnega jezika // X. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Predavanja. – Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 1974^b. – S. 41–52.
18. Elsner Grošelj M. Poetika okna reke v pesniški zbirki *Bolska in vrata-ključ* v pesniški zbirki *Magični pesniški izreki* // Poetikon: revija za poezijo in poetično. – Ljubljana, 2020. Letn. 16, št. 93/94 (sep.-okt./nov.-dec. 2020). – S. 196–201.
19. Gorjanc V. Besediloslovni vidiki slovenskega znanstvenega jezika. Magistrsko delo. – Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1998. – 134 s.
20. Gorjanc V. Uvod s korpusno jezikoslovje. Domžale: Založba Izolit, 2005. – 63 s.
21. Grošelj M. Doživljena refleksija in njena stilistična funkcija v leposlovju = Zur stilistischen Funktion der erlebten Reflexion in belletristischen Texten: diplomska naloga iz nemškega jezika. – Ljubljana: M. Grošelj, 1996. – 46 f.

⁵¹ Zbog ograničenog prostora u spisak literature uneseni su samo oni radovi koji se citiraju navođenjem prezimena autora, godine izdavanja i broja strane (npr. Toporišić 1980: 5), a izostavljeni radovi koji se citiraju bez ukazivanja na stranu (npr. Toporišić 1985). Bibliografske jedinice koje nisu ušle u popis literature označene su indeksnom crticom iznad godine (npr. 1985⁵).

22. Grutschreiber T. Jezikovnostilistična analiza romana *To noč sem jo videl avtorja* Draga Jančarja: diplomsko delo. – Ljubljana: T. Grutschreiber, 2017. – 27 f.
23. Gubenšek T. Poetika tišine // Poučevanje govora: zbornik povzetkov: mednarodni znanstveni simpozij, Akademija za gledališče, radio, film in televizijo, Ljubljana, 2019. 12. in 13. april 2019. – S. 34.
24. Hladnik M. Sodobna slovenska literatura in elektronski viri / Contemporary Slovene Literature and Electronic Sources // Zupan Sosič, Nidorfer Šiško Mojca (ur.). Almanah Svetovni dnevi slovenske literature / Almanac World Festival of Slovene Literature. – Ljubljana: Filozofska fakulteta – Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, 2006. – S. 20–23.
25. Holc N. Stilistika radijskih oglasov: zaključni diplomski seminar = Stylistics of radio advertisements: final diploma seminar. – Maribor: N. Holc, 2015. – 42 f.
26. Jarnovič U. Sms-ov glase seže v deveto vas // 42. seminar slovenskega jezika, literature in kulture 26. 6. 2006 – 14. 7. 2006. – Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2006. – S. 215–219.
27. Jasenšek M. Smolškov jezikovni nazor in slog // Vidovič Muha Ada (ur.). Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje: ob 450-letnici izida prve slovenske knjige. – Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2003. – S. 669–682.
28. Javornik M. Internet – začetek novega ali ponavljanje znanega? In: Slavistična revija. – Ljubljana, 1998. Letn. 46, št. 1–2. – S. 141–152.
29. Jereb V. Ironija kot retorično in besedilno stilistično sredstvo: diplomsko delo. – Ljubljana: V. Jereb, 2002. – S. 66 f.
30. Jogan S., Pogorelec B. O slovenščini v javni rabi // Jezik in slovstvo. Letn. 21, št. 3. – Ljubljana, 1975/1976. – S. 82–85.
31. Jug-Kranjec H. Semantika in vloga ključnih besed v romanu Bogovec Jernej // Jezik in slovstvo. – Ljubljana, 1979. Letn. 25, št. 1, oktober 1979. – S. 8–14.
32. Jug-Kranjec H. Semantika umetnostnega besedila // Jezik in slovstvo. – Ljubljana, 1987. Letn. 32, št. 6, marec 1986/87. – S. 165–177.
33. Juvan M. Intertekstualnost. – Ljubljana: DZS, 2000. – 323 s.
34. Juvan M. Intertekstualnost. Prevela Bojana Stojanović Pantović. Novi Sad: Akademsko knjiga, 2013. – 302 s.
35. Juvan M. Literarna veda v rekonstrukciji: Uvod v sodobni študij literature. – Ljubljana: 2006. – 247 s.
36. Kalin Golob M., Poler Kovačič M. Med novinarskim stilom i ne toko: senzacionalizem brez meja // Družboslovne razprave. – Ljubljana, 2005. Letn. 21, št. 49–50. – S. 289–303.
37. Kalin Golob M. H koreninam slovenskega poročevalnega stila. – Ljubljana: Založništvo Jutro, 2003. – 244 s.
38. Kalin Golob M. Jezikovno-stilni razvoj v slovenskih poročevalnih besedilih do začetka 20. stoletja: doktorska disertacija. – Ljubljana: M. Kalin Golo, 1998. – 306 f.
39. Kandare A. Jezikovnostilne značilnosti radijskega športnega prenosa: diplomsko delo. – Ljubljana: A. Kandare, 2015. – 108 f.
40. Kerec R. Metaphorik in der Werbesprache: diplomsko delo. – Maribor: R. Kerec, 1998. – 74 f.
41. Kmecl M. Mala literarna teorija. – Ljubljana: Založba Borec, 1976. – 346 s.
42. Korošec T. (ur.). Razslojenost slovenskega besedišča // Korošec T. (ur.). Slovenski jezik, literatura in kultura. – Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1974. – S. 75–90.
43. Korošec T. «Danes» in «jutri» v poročevalskih besedilih // Slavistična revija. – Ljubljana, 1993. Letn. 41, št. 4. – S. 489–495.
44. Korošec T. Besedilni nastop (K tipologiji začetkov časopisnih besedil) // Slavistična revija. – Ljubljana, 1988. Letn. 36, št. 1. – S. 81–99.
45. Korošec T. Besedilnost «vprašanja» v intervjujskem dvogovoru // Slavistična revija. – Ljubljana, 1989. Letn. 37, št. 1. S. 324–341.
46. Korošec T. Besediloslovna tipologija razmerij med časopisnim sporočilom in sliko // Slavistična revija. – Ljubljana, 1982. Letn. 30. – S. 361–387.

47. Korošec T. Časopisni nadnaslovi v sodobnih slovenskih dnevnikih (Tipološka razvrstitev) // Slavistična revija. – Ljubljana, 1990^a. Letn. 38, št. 3. S. 209–219.
48. Korošec T. Dogodek in vest (K teoriji časopisne vesti in jezikovnostilistični analizi poročevalskih žanrov) // Slavistična revija. – Ljubljana, 1986^a. Letn. 34, št. 2. S. 147–157.
49. Korošec T. Izpustni časopisni naslovi // Slavistična revija. – Ljubljana, 1990^b. Letn. 38, št. 4. – S. 341–349.
50. Korošec T. K besedilni soveznosti časopisnega sporočila // 22. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. – Ljubljana, 1986^b. – S. 49–59.
51. Korošec T. K tipologiji časopisnih naslovov // Slavistična revija. – Ljubljana, 1977^a. Let. 25, št. 1. – S. 21–54.
52. Korošec T. Nekaj pogledov na avtomatizacijo in aktualizacijo // Slavistična revija. – Ljubljana, 1977^b. Letn. 25, št. 4. – S. 457–464.
53. Korošec T. Nove besede v časopisnih žanrih dnevnika // Delo 1969–1975. – Ljubljana, 1976^a. Letn. 24, št. 2–3. – S. 219–236.
54. Korošec T. O Levstikovem publicističnem jeziku // Slavistična revija. – Ljubljana, 1981^b. Letn. 29, št. 4. – S. 352–371.
55. Korošec T. O poročevalskem stilemu za nedokazano kaznivo dejanje // Jezik in slovstvo. – Ljubljana, 1982/1983. Letn. 28, št. 3. – S. 64–70.
56. Korošec T. O stilističnih in pragmatičnih prvinah radijskega poročevalstva // Korošec T., Košir M., Sfiligoj N. (ur.). Sistemi, vsebine in učinki množičnega komuniciranja. – Ljubljana: RI Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, 1986^c. – 1 zv.
57. Korošec T. O stilu in stilistiki slovenskega poročevalstva // 30. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. – Ljubljana, 1994. – S. 287–297.
58. Korošec T. Obnovitve v časopisnih naslovih // Slavistična revija. – Ljubljana, 1978. Letn. 26, št. 2. – S. 147–160.
59. Korošec T. Poglavja iz strukturalne analize slovenskega časopisnega stila: disertacija. – Ljubljana: T. Korošec, 1976. – 650 f.
60. Korošec T. Poglavja iz strukturne analize slovenskega časopisnega stila. Disertacija. – Ljubljana, 1976^b. – S. 507–509.
61. Korošec T. Skupni sporočanje krog // Slavistična revija. – Ljubljana, 1992. Letn. 40, št. 1. – S. 103–116.
62. Korošec T. Stilistika slovenskega poročevalstva. – Ljubljana: Kmečki glas, 1998. – 381 s.
63. Korošec T. Vzorci poročevalskih stopenj // Slavistična revija. – Ljubljana, 1991^a. Letn. 39, št. 3. – S. 285–300.
64. Korošec T. Zastrti časopisni naslovi // Jezik in slovstvo. – Ljubljana, 1987/1988. Letn. 33, št. 5. – S. 137–143.
65. Korošec T. Časopisni naslovi glede na ločila (K stilni vlogi ločil v časopisnih naslovih dnevnika Delo) // Slavistična revija. – Ljubljana, 1991^b. Letn. 39, št. 1. – S. 53–70.
66. Kos J. Očrt literarne teorije. – Ljubljana: DZS, 1995³. – 188 s.
67. Košir M. Brez nje ne bi bilo novinarstva: novica // Novinarske zvrsti 1, Mentor, 1. – Ljubljana, 1981. – S. 14–17.
68. Košir M. Intervju // Korošec T., Splichal S. (ur.). Sistemi, vsebina in učinki množičnega komuniciranja. – Ljubljana: RI Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, 1987. – S. 1–93.
69. Košir M. Opredelitev novinarskega časopisnega žanra intervju // xxx (ur.). Sistemi, vsebine in učinki množičnega komuniciranja, Slovenski jezik in novinarske zvrsti v množičnih komunikacijah. – Ljubljana: RI Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, 1986. – S. 1–47.
70. Kovač Z. Stilska funkcija slovenskega i hrvatskokajkavskoga jezika u hrvatskoj književnosti // Vidović M., Ada (ur.). Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje: ob 450-letnici izida prve slovenske knjige. – Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2003. – S. 371–380.

71. Krajnc Ivič M.. Razgovor kot vrsta komunikacijskega stika. – Maribor: Filozofska fakulteta – Mednarodna založba Oddelka za slovenske jezike in književnosti, 2009. [Mednarodna knjižna zbirka Zora, 63]. – 306 s.
72. Kranjc S. Jezik v elektronskih medijih // Vidovič Muha A. (ur.). Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje: ob 450-letnici izida prve slovenske knjige. – Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2003. – S. 435–446.
73. Križaj M. Stilistika neumetnostnega besedila – stičišče jezikovnega sistema in pragmatike // Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Zbornik predavanj, 30. – Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1994. – S. 299–3097.
74. Krnc P. Jezikovno-stilna in naglasna podoba osrednje informativne oddaje na Radiu Krka: diplomsko delo. – Ljubljana: P. Krnc, 2008. – 57 f.
75. Kržišnik E. Funkcija ekspresivnih jezikovnih sredstev v medijih // Požgaj-Hadži Vesna (ur.). Zbornik referatov s Prvega slovensko-hrvaškega slavističnega srečanja, Novigrad 25. – 27. marca 1999. – Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2001. – S. 29–32.
76. Kržišnik E. Jezikovna uresničitev sorodstvenih metafor v slovenščini // Družina v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi [na spletu]. Ljubljana. 2011. URL: <https://repozitorij.uni-lj.si/Izpis-Gradiva.php?id=127891>.
77. Kukovica J. Tipologija in stilistika časopisnih naslovov v luči usmerjenosti listov k različnim kategorijam bralcev na primeru Gospodarskega vestnika: diplomska naloga. – Ljubljana: FSPN, 1989. – 128 s.
78. Lalič M. Expressive Personenbezeichnungen // Polajnar J. = Polajnar J., Bračič S., Sicherl E. Hilsendegen M. (ur.). Emotionen in Sprache und Kultur. – Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2012. – S. 111–120.
79. Lipoglavšek S. Zvezdni sij ali Stilistika slovenskih filmskih scenarijev: S-diplomska naloga iz slovenske književnosti). Šentvid nad Ljubljano: S. Lipoglavšek, 1995. – 96 f.
80. Lorenčič M. Objektivnost novinarskega sporočanja in stilistika poročevalstva: časopisni naslovi v slovenskem dnevniškem poročevalstvu v obdobju med 28.6. in 9.7. 1991: diplomska naloga. – Ljubljana: M. Lorenčič, 1993. – 109 f.
81. Malovrh P. Jezikovnostilne interpretacije proznih odlomkov na temo ljubezenska srečanja // Slavistična revija. – Ljubljana, 1987. Letn. 35, št. 1. – S. 65–91.
82. Marinič M. Tipologija in stilistika naslovov presojevalnih besedil v *Corriere della sera* in *Delu*: diplomsko delo, 2010. – 171 f.
83. Michelizza M. Spletna besedila in jezik na spletu: primer blogov in wikipedije v slovenščini. – Ljubljana: Založba ZRC – ZRC SAZU, 2015. – 291 s.
84. Mikolič V. Specializirani jezikovni korpusi in funkcijska zvrstnost // <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/28-Mikolic.pdf>. 10.6.2022
85. Nemc S. Značilnosti publicistične funkcijske zvrsti na primerih izbranih novinarskih besedil iz časopisa *Gazeta Wyborcza*: diplomsko delo. – Ljubljana: S. Nemc, 2010. – 107 f.
86. Novak B. A. Mini poetika: literarna teorija. – Ljubljana – Kranj: Rokus – Gorenjski tis, 2001. – 133 s.
87. Novak F. Pomen dela slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja za oblikovanje slovenskega strokovnega izrazja in stilistike strokovnih besedil // Razvoj slovenskega strokovnega izrazja (Obdobja. Metode in zvrsti; 24). – Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2007. – S. 263–282.
88. Novak Popov I. (ur.). Slovenska kratka pripovedna proza. – Ljubljana: Filozofska fakulta, 2006. – 676 s. [Obdobja: Metode i zvrsti, 23]
89. Novak Popov I. Refleksija pesniškega jezika v sodobni slovenski poeziji // Vidovič Muha A. (ur.). Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje: ob 450-letnici izida prve slovenske knjige. – Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2003. – S. 253–370.

90. Ocvirk A. Literarno delo in jezikovna izrazna sredstva. – Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1981. – 131 s.
91. Orožen M. Stilni problemi Trubarjevega jezika // 22. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Zbornik predavanj. – Ljubljana, 1986. – S. 27–47.
92. Paternu B. Poglavje iz geneze Prešernovega sloga // Seminar slovenskega jezika, literature in kulture 10. – Ljubljana, 1974. – S. 61–71.
93. Paternu B. Poglavje iz geneze Prešernovega sloga // Slavia. Praha: 1975. R. 44, č. 1. – S. 7–16.
94. Perinčič V. Jezikovni stil v moških revijah: primer FHM, Men's health in *Playboy*: diplomsko delo. – Ljubljana: V. Perinčič, 2009. – 70 f.
95. Petrovič K. Stilistika besedil v podjetništvu: diplomsko delo visokošolskega programa. – Ljubljana: K. Petrovič, 2004. – 84 f.
96. Pirnat-Greenberg M. Stilna analiza besedila s stališča upovedovalnih določitev: diplomska naloga. – Ljubljana: M. Pirnat, 1982. – 32 f.
97. Pirnat-Greenberg M. Stilna analiza besedila s stališča upovedovalnih določitev // Slavistična revija. – Ljubljana, 1983^a. Letn. 31, št. 1. – S. 9–35.
98. Pirnat-Greenberg M. Stilna analiza besedila s stališča upovedovalnih določitev // Slavistična revija. – Ljubljana, 1983^b. Letn. 31, št. 3. – S. 153–174.
99. Pišot A. Jezikovnostilistična analiza kolumn *Mladine*: diplomsko delo. – Ljubljana: A. Pišot, 2017. – 30 f.
100. Plevnik A. Jezikovno-slogovne značilnosti otroške literature: diplomska naloga. – Ljubljana: A. Plevnik, 1998. – 50 f.
101. Podkrižnik E. Slogovna primerjava besedilne vrste potopis v slovenskem in nemškem jezikovno-kulturnem prostoru: diplomska seminarska naloga. – Ljubljana: E. Podkrižnik, 2013. – 52 f.
102. Pogorelec B. (ur.). Vprašanja govorjenega jezika // Jezikovni pogovori. – Ljubljana, 1965. – S. 132–156.
103. Pogorelec B. Diahrona in sinhrona stilistika slovenskega jezika: zaključno poročilo o rezultatih opravljenega znanstveno-raziskovalnega dela na področju temeljnega raziskovanja. – Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1996. – 2 zv.
104. Pogorelec B. Metodologija jezikovnostilistične raziskave Cankarjeve proze // Jezik in slovstvo. – Ljubljana, 1975. Letn. 20, št. 8 (1974/75). – S. 272–277.
105. Pogorelec B. O vlogi (slovenskega) ekspresionizma za umevanje slovenskega umetnostnega izraza dvajsetega stoletja // Obdobje ekspresionizma v slovenskem jeziku, književnosti in literaturi. – Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1984. – S. 477–487.
106. Pogorelec B. Pogled na slogovno podobo baročnega besedila: razmerje med zunanjim vtisom in notranjo zgradbo // Obdobje baroka v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. – Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989. – S. 349–365.
107. Pogorelec B. Slovenski knjižni jezik, zgodovina slovenskega knjižnega jezika in stilistika // Anthropos. – Ljubljana, 1979. Št. 1–2. – S. 204–208.
108. Pogorelec B. Stilistika slovenskega knjižnega jezika: jezikoslovni spisi II. Uredila Mojca Smolej. – Ljubljana: Založba ZRC – ZRC – SAZU – Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2011. – 362 s.
109. Pogorelec B. Stilno predhodništvo v Tavčarjevih delih // Jezik in slovstvo. – Ljubljana, 1983. Letn. 28, št. 7–8 (april-maj 1982/83). – S. 284–292.
110. Pogorelec B. Zvrstna in slogovna razčlenjenost slovenskega knjižnega jezika v obdobjih pred Prešernom // Македонски јазик. Скопје, 1982. 32/33 (1981/82). – S. 591–601.
111. Prezelj V. Preiskovalno novinarstvo: stilne izbire preiskovalnih zgodb: diplomsko delo. – Ljubljana: V. Prezelj, 2016. – 49 f.
112. Rošker P. Poetika nasilja v literaturi Mojce Kumerdej: magistrsko delo. – Maribor: P. Rošker, 2020. – 78 s.
113. Rutar S. Stilna analiza ravnine komentarja v Tavčarjevi *Visoški kroniki*: A-diplomska naloga. – Ljubljana: S. Rutar, 1978. – 46 f.
114. Sajovic T. Jezik med umetnostjo in znanostjo: slogovne razprave. – Ljubljana: Založba ZRC – ZRC SAZU, 2005. – 328 s.

115. Skrivarnik P. Primerjava značilnosti spontanega in branega govora na komercialnih radijskih postajah in javnem servisu: diplomsko delo. – Ljubljana: P. Skrivarnik, 2011. – 83 f.
116. Smolej M. Jezikovna stilistika ali zakaj brati obliko besedila // Kranjc S. (ur.). Meddisciplinarnost v slovenistiki. – Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2011. – S. 413–417. <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/30-Smolej.pdf>.
117. Stabej M. Besediloslovna stilistika slovenskih pesniških besedil (razvojni pogled) // 31. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 1995. – S. 309–313.
118. Stabej M. Kajuhova poezija v razvoju slovenskega pesniškega jezika // Sodobnost. – Ljubljana, 1994. Letn. 42, št. 5. – S. 393–396.
119. Stabej M. Slovenski pesniški jezik med Prešernom in moderno: doktorska disertacija. – Ljubljana: M. Stabej, 1997. – 160 f.
120. Stopinšek A. Primerjava lastnosti naslovov v *Guardianu* in *Delu*: diplomska seminarska naloga. – Ljubljana: A. Stopinšek, 2014. – 45 f.
121. Stramljič Breznik I. Samostalniška leksika z ekspresivnimi kvalifikatorji v *Slovarju novejšega besedja* // Žele A. (ur.). Družbena funkcijskost jezika: (vidiki, merila, opredelitve). – Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015. – S. 409–416. URL: <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/32-Stramljic.pdf>.
122. Stramljič Breznik I. Izkušveni temelj konceptualnih metafor za izražanje strahu v slovenskem jeziku // Będkowska-Kopczyk, Agnieszka Pfandl, Heinrich (Hg.). Slavofraz 2016: Phraseologie und (naive) Psychologie = Phraseology and (naïve) psychology = Frazologija i (naivnaja) psihologija. – Hamburg: Dr. Kovač, 2018. – S. 205–216.
123. Stritar M. Korpusi usvajanja tujega jezika. – Ljubljana: Zveza društev – Slavistično društvo Slovenije, 2012. – 263 s.
124. Šegula M. Jezikovnostilistična analiza kolumn Marka Crnkoviča. Diplomsko delo. Oddelek za slovenistiko, Filozofska fakulteta – Oddelek za slovenistiko, 2012. – 25 s.
125. Šilar N. Stilistika besedil in komuniciranje na pošti: diplomsko delo visokošolskega programa. – Ljubljana: N. Šilar, 2005. – 70 f.
126. Škerlavaj T. Stilistične funkcije večpomenskosti v nemških oglaševalskih besedilih = Stilistische Funktionen von Mehrdeutigkeit in deutschen Werbetexten: doktorska disertacija. – Ljubljana: T. Škerlavaj, 2014. – 315 s.
127. Švigelj M. Sporočila za javnost: besedilna vrsta in stil: diplomsko delo. – Ljubljana: M. Švigelj, 2016. – 76 f.
128. Tahir H. Poetika otroštva: magistrsko delo A. – Ljubljana: H. Tahir, 2021. – 79 s. [slikarstvo / risba / umetniška grafika]
129. Taljan M. Stilistika naslovov na naslovnicaх slovenske izdaje revije *Cosmopolitan*: magistrsko delo. – Ljubljana: M. Taljan, 2019. – 113 s.
130. Toman V. Glej ga, zlomka, bila je sreča v nesreči: stilistična in jezikovna podoba črne kronike v časnikih *Delo* in *Večer*: diplomsko delo. – Maribor: V. Toman, 2005. – 108 f.
131. Toporišič J. (ur.). Jezik slovenski (slovenački) // Enciklopedija Jugoslavije. IV. Zagreb, 1960. – 500 s.
132. Toporišič J. Enciklopedija slovenskega jezika. – Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992^a. – 384 s.
133. Toporišič J. Moderni slovenski knjižni jezik // Slavistična revija. – Maribor, 1982. Letnik 30, št. 4. – S. 436–461.
134. Toporišič J. O Urbančičevi jezikoslovni kulturi // Slavistična revija. – Maribor, 1977^a. Letn. 30, št. 23. – S. 359–371.
135. Toporišič J. Poimovanja in poimenovanja za pojave zvrstnosti slovenskega jezika // Slavistična revija. – Maribor, 1977^b. Letnik 25, št. 4. – S. 387–406.
136. Toporišič J. Položaj slovenskega pogovornega jezika med jezikovnim zvrstmi // Конески Б., Видоески Б., Тошев К. (ур.). Говорните форми и словенските литературни јазици. – Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 1973. – S. 123–126.

137. Toporišič J. Slovenska slovnica. – Maribor: Založba Obzorja, 2004. – 923 s.
138. Toporišič J. Slovenski književni jezik. – Maribor: Obzorja, 1975. Knj. I: 236 s. Knj. II: 215 s. Knj. III: 227 s. Knj. IV: 219 s.
139. Toporišič J. Stil Prešernove pesmi (poizkus obravnave v srednji šoli) // Jezik in slovstvo. Letn. 11, št. 1/2, jan.–feb. – Ljubljana, 1966. – S. 3–14.
140. Toporišič J. Stilistika skladenjskih pojavov // Slavistična revija. – Ljubljana, 1976. Letn. 24 št. 1. – S. 29–38.
141. Toporišič J. Stilistika slovenskega jezika. – Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992. – 384 s.
142. Toporišič J. Stilna vrednost glasovnih, prozodijskih, (pravo)pisnih, morfemskih in naglasnih variant slovenskega knjižnega jezika // Obzorja. – Maribor, 1973. – S. I.: s. n. – S. 217–263.
143. Toporišič J. Stilne negode // Jezik in slovstvo. – Ljubljana, 1980/1981. Letn. 26, št. 4, januar 1980/81. – 133 s. [Separat]
144. Toporišič J. Stilnost in zvrstnost. – Ljubljana: Založba ZRC – ZRC SAZU, 2008. – 336 s.
145. Toporišič J. Stilnost oblikoslovnih kategorij slovenskega knjižnega jezika // Slavistična revija. – Ljubljana, 1974. Letn. 22, št. 3, jul.–sept. – S. 15–16.
146. Toporišič T. Drugačnost kot tema in poetika Šeligove (dramske) umetnosti (*Svatba, Čarovnica iz Zgornje Davče, Ana, Triptih Agate Schwarzkobler*). [Prispevek na konferenci: Simpozij Magično gledališče Rudija Šeliga. Slovenski gledališki inštitut; Prešernovo gledališče Kranj; Fundacija Rudi Šeligo, 2021]
147. Travner M. Stilna podoba Cankarjevih *Podob iz sanj*; seminarska naloga. – Ljubljana: M. Travner, 1974. – 21 f.
148. Trdina S. Besedna umetnost. Del 2: Literarna teorija. – Ljubljana: Mladinska knjiga, 1970. – 330 s.
149. Ulčnik N. Ekspresivno izražanje v zgodovinopisju Antona Krempla // Jesenšek M., Klemenčič M., Horvat N., Jesenšek V. Deroči vrec Antona Krempla. – Maribor: Univerzitetna založba = University Press, 2021. – S. 85–101. [Znanstvena monografija]
150. Urbančič B. Knjižni jezik skozi prizmo praške šole // Slavistična revija. – Maribor, 1976. Letnik 30, št. 2–3. – S. 308–313.
151. Urbančič B. O jezikovnih stilih // Jezikovni pogovori. – Ljubljana, 1965. – S. 221–227.
152. Uršič M. Besediloslovni in stilistični vidiki teleteksta: diplomsko naloga. – Ljubljana: M. Uršič, 1990. – 100 f.
153. Verdonik D. Jezik v operacijskem sistemu Windows: pragmatična učinkovitost in stilna oblikovanost: diplomsko delo. – Maribor: D. Verdonik, 2000. – 97 f.
154. Vidmar C. Stilistična analiza Zidarjevih *Mulcev*: diplomsko delo. – Vuhred: C. Vidmar, 1984. – 67 f.
155. Vidovič-Muha A. Besedni pomen in njegova stilistika. – Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti // Zbornik predavanj / XXII. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 7.–19. julij 1986. – Ljubljana, 1986^a. – S. 79–91.
156. Vidovič-Muha A. Pomenski preplet glagolov *imeti* in *biti* – njuna jezikovnosistemska stilistika // Slavistična revija. – Ljubljana, 1986^b. Let. 46, št. 4. – S. 293–323.
157. Vidovič-Muha A. Tipološki pregled nekaterih vplivov na slovenski znanstveni jezik // Slovenski jezik v znanosti. 1. – Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1986. – S. 23–41.
158. Vogel J. Stilna vrednost prirednih razmerij v Jančarjevem *Galjotu*: diplomsko delo. – Ljubljana: J. Vogel, 1995. – 98 f.
159. Zorman M. Pogled na popolne sinonime skozi prizmo zvrstnosti // Vidovič Muha A. (ur.). Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje: ob 450-letnici izida prve slovenske knjige. – Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2003. – S. 455–470.
160. Žele A. Ekspresivne oz. čustvenostne oznake v slovarstvu // Slavistična revija. – Ljubljana, 1993. Letn. 41, št. 4. – S. 529–534.